

ЛАРИСА АРЗАМАСОВА

Карнавал Десни-Дівиці

Кіносценарій

*музично-поетичного фільму
про стародавній Чернігів,
Десну, коли вона була ще Дівицею;
про Спаський собор і дітей-сиріт.
Про дивні дива на Івана Купала
з піснями, хороводами і танцями.*

Вартість проекту за участю артистів чернігівських театрів і місцевої юлоді за узгодженням з кіностудією імені Олександра Довженка від ста тисяч гривен.

У кінофільмі діють

Десна-Дівиця, вічно юна молодиця.

Дівчата – дочки-хвильки Десни-дівиці, що водять на березі ріки хороводи.

Козаки-велетні: Борисфен, Ярило .

Вітерець – хлопець-пустунець, що грає на скрипці.

Дід Іван і його онуки:

Ляля, Лялечка-16 років, Леся-14 років, Сергій - 7 років.

Тарас Шевченко – художник і поет.

Парубок – юний рибалка.

Двоє козаків і з ними козачка.

Ладо – маленький чарівник.

Водяний.

Брати-гноми – Пилип і Остап.

Русалки: перша, друга і русалка з моря.

Фея.

Музиканти: риба сом - акордеоніст, лебідь і лебідка – скрипалі, качка – гітаристка, ведмежатко - трубач, зайчик - сопілкар, качур - барабанщик.

Танцюристи: дівчата-хвильки, риби-коропи, ельфи з феями.

Синичка, що співає і літає, як танцює.

Брати Лель і Полель – грають на сопілках і співають. **Лель** – кучерявий веселий бог кохання, за яким упадають дівчата. **Полель** – бог шлюбу, що грає для закоханих, співає на весіллях, старший за Леля, вищий на зріст.

Доля – жінка у віці, покровителька людини, не любить п'яниць.

Дрьома – вечірній дух у вигляді бабусі, вона співає колисанки дітям.

Водяничка - та, що воду лле зі своїм Водяним на млин.

Духи Купальської ночі: польовий, луговий, лісовий, пара бісів, двоє злиднів, мавки, відьми, світлячки (ці персонажі – на вибір постановника).

Молодь на святі Івана Купала – це бандуристи і бандуристки.

Голоси за кадром: голос Спаського собору, голос сонечка Ярила.

Звучатимуть, написані автором і вплетені в канву картини пісні:

- 1) **Зачарований Десною** – пісня про Чернігів .
- 2) **Срібний передзвін** (ккозацька)
- 3) **Не займай дівчину!** – пісня русалок.
- 4) **Чужий біль.**
- 5) **Любовний каприз.**
- 6) **Мандри кобзаря.**
- 7) **Грай, музико, грай!**
- 8) **Купальська лірична.**
- 9) **Загублена мелодія.**
- 10) **Над Десною дзвінковою.**
- 11) **Колисанка від Дрьоми.**
- 2) **Реквієм «Я – Спаський собор!**
- 13) **Ой, шумить трава-ковила.** (Народна – переклад з рос.)

Дія відбувається в Україні в – в обласному центрі Чернігів, що лежить на правому березі ріки Десни – лівої притоки Дніпра при впаданні у неї ріки Стрижень. Довжина Десни –1130 км (в межах Черн.обл.– 591 км).

Місце дії – – центр стародавнього Чернігова – Вал, де за часів Київської Русі тут був Дитинець-тобто Княжий двір , де й донині збереглися стародавні будівлі, деснянські золоті береги, зелені луки, острів, що посеред річки.

*уУ мандри» з кінокамерою –
слідками живої історії по стародавньому місту Чернігів.*

Доки сонце сходить, на екрані швидко «пробігають» найцікавіші та найдавніші архітектурні пам'ятки стародавнього Чернігова...

Кінокамера ніби закликає помилуватися чудовими краєвидами міста і зачарованою Десною-рікою...

Вранішня зоря ледь жевріє на сході. Перші промені сонця, якого наші предки величали **Ярилом**, падаючи долу, «золотом поколотим», сяють-грають на деснянських хвилях. Рожевим серпанком стелеться над плесом туман... Замряні хвилики спроквола грають із сонними розімлілими пісками і, звеселяючи сумний верболіз, ведуть нескінченну тужливу мелодію... Ріка **Десна** тихо несе свої води під високим Валом міста **Чернігів**, що сяє золотими банями соборів і церков...

Кінокамера, відірвавшись від плеса, верб над водою, пісчаних берегів, вибравшись на Набережну і угледівши крути сходи, що ведуть на Вал «біжить» по східцях наверх... І ось ми на Валю.

Перед нами постає чудовий **краєвид Десни** – ріка широкою стрічкою обвиває місто. Десь посеред річки зеленіє невеличкий **острів**. **Протягом багатьох століть Вал**, де височів **Дитинець – тобто древній К ремль – був центром міста**. На краю Валю задивились в блакитне небо **гармати** – колишня зброя тутешньої фортеці. У 1899 р. гармати встановили **на лафетах** – стоять вони й досі. Всього їх дванадцять.

Здавна гармати стали невід'ємною частиною Валю і візитною карткою Чернігова. Ще однією візитівкою міста над Десною є **Катерининська церква**, що височить на горі при в'їзді до міста з боку Київського шосе якраз навпроти Валю. Збудована церква у 1698–1705 роках у стилі українського барокко на честь героїзму козаків Чернігівського полку під час штурму турецької фортеці Азов у 1696 році під командуванням Якова Лизогуба.

Шумить на Валю розкішний парк, чаруючи архітектурними пам'ятками старовини. Алеями парку кінокамера веде нас від **будинку полкової канцелярії**, який вважається зразком житлової архітектури України кінця XVII ст, що зберігся донині у центрі **Д и т и н ц я**, до **С п а с ь к о г о с о б о р у**, який не так давно стали називати Спасо-Преображенським. П'ятибанний **Спаський собор у Чернігові** – один з найдавніших храмів Київської Русі, що зберігся до наших днів на Лівобережній Україні і вражає монументальністю і цілісністю.

У **1024** р. храм був закладений князем **Мстиславом Хоробрим**. У **1036**р. князь помер, його похвали в недобудованому соборі. Стіни тоді, як свідчить літопис, було зведено на висоту вершника, що стоїть на коні.

У Спаському соборі похований **князь Ігор** Святославич, який очолив у 1185 р. похід сіверських дружин на половців і був оспіваний в «**Слові о полку Ігореве**». Повернувшись з походу, з 1198 по 1202 рік **Ігор князував у Чернігові, де і помер у 1202 році**.

Ось перед нашими очима – **Борисоглібський собор** – він стоїть біля Спаського в центрі колишнього князівського двору, зведений на початку XII ст. Збереглися дотепер у храмі **срібні карбовані царські ворота іконостасу**.

Для їх виготовлення використали матеріал фігури срібного ідола, знайденого 1700 р. під час будівництва дзвіниці Чернігівського колегіуму, що тут – поряд. Цей двоповерховий кам'яний будинок – один з перших навчальних закладів в Україні і **соборна дзвіниця**. Ці споруди збудовані 1700-1702 роками.

З Валу видно **П'ятницьку церкву**, вона прикрашає собою театральний сквер. Споруджена наприкінці XII – на початку XIII ст. на посаді біля торгу. Названа на честь покровительки торгівлі Параскеви П'ятниці. Так ось де відбувалися у древньому Чернігові ярмарки.

Звідси наша кінокамера «спускається» вниз на Лісковицю і вулицею Толстого «піднімається» на вкриту березовим гаєм **Болдину гору** – звідки відкривається розгорнута панорама міста. На схилі гори – **Іллінська церква**, вона була зведена в XII ст. Біля неї – вхід до **Антонієвих печер**, де колись існував **підземний Іллінський монастир**. До нашого часу збереглися три підземних церкви, які з'єднані між собою багатьма ходами.

З краю гори – **кургани**, найбільші з них – це **Гульбище** (IX – X ст.) і **Безіменний** (X ст.), тут поховані багаті бояри. Монументальною пам'яткою української архітектури кінця XVII ст. є **Троїцький собор** колишнього Троїцького монастиря.. Архітектурний ансамбль завершує **чотириярусна дзвіниця** заввишки **58 метрів**, що збудована в 1774–1778 рр.

Наша «кінокамера», побувавши на Болдиній горі, вертає трохи назад і зупиняється на **Єлицькій горі**, де на подвір'ї колишнього духовного училища височить славнозвісний **курган Чорна могила** – археологічний пам'ятник, відомий своїми багатими кладами. Це величезний князівський курган X ст. Як стверджують народні легенди, у Чорній могилі похований **перший Чернігівський князь на ймення Чорний**.

З ім'ям і князя **Чорного** і юної 16-річної **княжни Чорної** (або **Чорної**), яку намагався взяти собі за дружину завойовник сіверських земель хозарський каган (цар), народні перекази пов'язують виникнення і назву міста **Чернігів**. Як стверджує легенда, горда княжна, щоб не дістатися ненависному хозарському володарю, заподіяла собі смерть, кинувшись з високого терема в глибокий рів.

Чернігів – давньослов'янське місто вважалося центром племені сіверян, чие формування почалося за свідченням археологічних даних – у VII ст. Вже у **907 р.** – Чернігів вперше **згаданий у літопису**, а наприкінці **IX ст.** увійшов до складу **Київської Русі**.

Використано:

Енциклопедичний довідник ЧЕРНІГІВЩИНА, Київ, «Укр.. Рад. Енциклопедія» імені М.П.Бажана 1990.

ЧЕРНІГІВ Довідник-путівник, Київське обласне книжково-газетне видавництво 1961.

II. У СПАЛАХАХ ЗОРІ

В об'єктиві кінокамери – юний парубок з вудками і спінінгом.

Хлопчина, як видно, поспішає на риболовлю... Ось він піднявся на пішохідний міст і зупинився якраз на його середині. Тиша панує навкруги ...

Рибалка: Хто не любить стрічати схід сонця на Десні чи на Дніпрі?! Це вони, річки нашого дитинства, виростили-викохали нас на золотих берегах своїх, поїли-купали росою-водою, пригощали диво-рибою, сивою ожиною, білими грибами... На землі, напоєній їх водами, колоситься жито-пшениця; і щедрий дар природи – хлібина й рибина завжди до нашого столу. *(Перейшовши міст, парубок йде берегом ріки.)*

Вітерець – юний хлопець-пустунець, що спав біля ріки на лузі, наразі прокинувся, дістав з-під коріння розкішної верби **скрипку**, яку ховав туди на ніч. Наразі легка й ніжна мелодія, чаруючи світанок-ранок, попливла над широким плесом... Пританцьовуючи, танув над луками туман.

Дочки-хвильки Десни-матусі й Дніпра-батечка, спроквола кружляючи в хороводі, завели свою тужливу мелодію без слів, пробуджуючи золоті піски і звеселяючи сумні верболози. Милуючись навколишньою красою, заговорили божественні дівчата-хвильки...

Старша дочка Десни-Дівиці

Божественна Десна зрання, на світанні, коли скрізь: у повітрі, в луках, гаях прибережних – розлита ранкова свіжість цілющої поліської води... Рожевим серпанком стелеться над плесом туман... Звміряні сестри-хвильки спроквола грають із сонними розімлілими пісками і, звеселяючи сумний верболіз, ведуть свою нескінченну тужливу мелодію.

Середня дочка Десни-Дівиці

Жовтолика ріка-чарівниця тихо несе свої води тут – під високим Валом стародавнього Чернігова. І плине далі – ген до Дніпра, де круті береги, мов фортеці матінки-природи. охороняли древні міста і поселення, які нині сяють золотими банями соборів і церков!

Молодша дочка Десни-Дівиці

Прислухайтесь – десь за обрієм, скидаючи синю покрыву ночі, златодзвонно загомоніли храми Києва – сколихнувся, стогнучи, сивий Дніпро-Славути, і як зізжди – вийшов на берег юнак-велетень, якого в прадавні віки величали на ймення **Б о р и с ф е н!**

Стиха рокоче грім...Ген, бБіла чайка, падаючи вниз, торкнулась крилом води і, схопивши рибку, понеслась до неба!... Раптом блискавка, розчахнувши навпіл синю блакить неба, сягнула дна річки, а та, сколихнувшись, виплеснула зі своїх глибин володарку деснянських просторів. Ось і з'явилася на світ божий неперевершена красуня **ДЕСНА-ДІВИЦЯ...**

Вітерець- скрипаль

Обернувшись Дівцею-красою, підвелась **Д е с н а** над плесом! Величава, златокоса, у яскравих барвистих стрічках, мережаній вишиванці, шитій білим по білому з блакитними вкрапленнями, синій оксамитовій керсетці, картатій плахті, плинула вона у високості, хизуючись красою, немов кликала за собою!

Борисфен (з'явившись на пригірку)

З-за обрію вставало, посміхаючись, С о н е ч к о Я р и л о, що має святкувати сьогодні – ясного липневого дня – свої іменини!

З неба спускається, немов на парашуті, юнак-велетень Ярило і стає на пригірку поряд з Борисфеном. На мить яскраво висвітлюється на сонці Спаський собор, що золотими маківками виблискує у спалахах зорі, і здається, що то білий лебідь, розкинувши крила над стародавнім Черніговом, летить навстріч Сонцю! І задзвонили на весь світ соборні дзвони...

Новому дню радіють всі: Десна-Дівиця, Борисфен і Ярило, дочки-хвильки... А насамперед – Водяний, що вириває з підводного царства, і наразі двоє маленьких гномів – Пилип і Остап, які мають вербу за матінку. Вітерець – юний хлопець-пустунець, граючи на скрипці, вітає святковий день Івана Купала! До нього приєднуються ще двоє – бандурист і бандуристка. Всі троє акомпанують Десні-Дівиці з Борисфеном і Ярилом, які співають пісню про Чернігів - місто з 1300-річною історією. Гноми, Водяний, дочки-хвильки Десни-Дівиці заходилися водити хоровод.

Десна-Дівиця веде соло, Борисфен і Ярило – приспів.

ЗАЧАРОВАНИЙ ДЕСНОЮ!

– пісня про Чернігів –

Я люблю тебе, Чернігів сивочолий,
Син Полісся, красень наш златоголовий!
Народився – обручився із рікою,
зачарованою тихою Десною!
Повні дичини шуміли скрізь ліси...
Полював князь Чорний, з ним – брати- князі.

З свого замку, що на Болдиній горі,
Княжна Черна до Десни йшла на зорі...
На світанку вдвох із милим тут ходила
Сіверянка з ніжним серцем – незрадлива...
...О–о..о.. ой! Ой, здригнулися деснянські береги –
у Чернігів увірвалися вороги...

З того замку, що на Болдиній горі,
Кинулась, мов птаха, діва на зорі!..
За чужинця заміж Черна не пішла,
Тіло дочки князя прийняла Десна...
... Верби плакали за нею повесні,
і звучали про княжну сумні пісні...

Приспів:

Сиві, наче сніг, спливи віки,
Відgrimіли війнами вітри...
Про Полісся запальні пісні
Верби проспівують навесні!
До Дніпра несе пісні ріка,
Стиха котить хвилі музика –
Сонцю посміхаються жита,
Задзвенить врожаями земля!
І стоїть, здаля милуючись Десною,
Гетьман наш Богдан Хмельницький з булавою!...

З перемогами вертали козаки
В край Поліський на деснянські береги!
Пагорб Слави бойової та кургани
На горі, де ми схиляємось в пошані
Перед пам'яттю загиблих у походах,
Міжусобицях і війнах за свободу!

Приспів:

Сиві, наче сніг, спливли віки,
Відgrimіли війнами вітри,
Про Полісся запальні пісні
Верби проспівують навесні!
До Дніпра несе пісні ріка,
Стиха котить хвилі музика –
Сонцю посміхаються жита,
Задзвенить врожаями земля!

Та не раз гуляли містом скрізь пожежі,
Бомби падали в Десну й на узбережжя...
Зачарований, оновлений стоїть
Над Десною син Полісся много літ!
Спокій здавна стережуть старі гармати,
В небо з Валу задивились, мов солдати, –
Ми йдемо на Вал зустрітись із коханням,
На весіллі заспіваймо величальну!

Приспів:

Сиві, наче сніг, спливли віки,
Відgrimіли війнами вітри,
Про Полісся запальні пісні
Верби проспівують навесні!
До Дніпра несе пісні ріка,
Стиха котить хвилі музика –
Сонцю посміхнуться враз жита,
І дзвенить врожаями земля!

До Десни-Дівиці, яку тримають за руки Борисфен і Ярило, підходить Водяний і з досить таємничим виглядом починає розповідати історію їхнього кохання .

Водяний

Десь колись на цій землі,
спалахнув як світ в імлі,
мабуть, ще і до Адама,
трапилась любовна драма...
В давній вік, у вік пітьми,
Сонце, Дніпр, сама Десна
(сльози-повінь неспроста!) –
всі вони були людьми:
Сонце кликали – Ярилом!
Він у небі став світилом...
Борисфеном звався Дніпро,
так з легенд до нас дійшло!
Юнаки тоді, в той час,
закохалися якраз;

їх обраниця – одна
ясна дівка, як зоря,
що горить і не згора, –
синьоокая Десна!
Якось Борисфен з Ярилом
про любов заговорили –
серце їм Десна й відкрила...

Наплив – ідуть **спогади...** У цих кінокадрах всі троє (а це дівчина-сіверянка на ймення – Десна і прості хлопці-сіверяни в зовсім іншій одежі, ніж зараз. Всі троє – на зеленому лузі, де пишно цвітуть польові квіти.

Десна-Дівчина (до Борисфена і Ярила)

Вас обох я полюбила,
це кохання – вогнекриле,
у любові – мудрість, сила!
Хто мене наздожене,
по життю той поведе,
долю вік не прокляне!
Як обрати з двох одного,
серце рветься, їй же Богу! (Зникає.)

Ярило

Та й побігла – розшарілась,
від любові – розгубилась...
Вся сльозами залилась –
і струмочком понеслась.

Борисфен ...(біжить їй вслід)

Ой, дівочі сльози – зброя,
у полон беруть без бою...
Я побіг напереріз,
за коханою біг скрізь –
сльози потекли рікою,
понесли обох з собою..
Через гори напролом
біг рікою вже – Дніпром.(Зникає)

Ярило

Ширшала Десна, міцніла,
на Поліссі взяла силу –
вслід летів я, мов на крилах!
Річка серце осліпила
міццю, цнотою, красою,
кришталевою водою –
плеса чистого приволяям,
буйним луговим роздоллям,
де в журбі дзвенять тополі!
Від любові спалахнув,
вгору, в небо я сягнув –
і навік лишився там!

(Зникає.)

Воданий

Їй – любов, а сяйво – нам! (Після паузи.)
Горе з тими юнаками,
що кохають до нестями!

Перша годка-хвилька

От чи варто так любити,
щоб себе живцем спалити?!

Гнам Остап

Душі чужої не збагнеш,
як моря вбрід не перейдеш!

Друга годка-хвилька

Чи любити до нестями?

Гнам Пилип

Серце лиш підкаже, знамо!
От чи вмієм слухать серце,
із коханням як у герці?!

Третя годка-хвилька

Чи любов сильніша смерті,
як воліє до безсмертя?!

Гнам Остап

Поміркуйте, ваша гадка –
це, либонь, завжди загадка...

Воданий

Хто коханням вічним снить –
запитайте у Десни! –
йде луною над Поліссям,
то шепочуть верби листям...

*На плоту, що плине рікою, стоїть Десна-Дівиця. Вона вже в іншому шикарному
вбранні. Звучить музика. Це поряд з нею Вітерець – юний хлопець-пустунець
виграє на скрипці. Пліт плине під високим берегом, де шумлять могутні дуби.*

Вітерець (крупним планом поряд Десни-Дівиці)

Так судилося – Дніпру
вік чекать свою Десну,
їй до нього тихо бігти
нам на радість і на втіху!
Стала річкою Дівиця,
славного Дніпра – десниця!

Десна – Дівиця

Раз на рік у свято Сонця
промінь стукне у віконце
замку, що в підводнім світі
височіє монолітом,
оповитий синім квітом...
...Там, у залі з самоцвіту,
жду від Сонечка привіту,
знаку, що мене кохають,
як колись...

Водяний пливе своїм човном вслід за Десною-Дівницею. Дочки-хвильки, очолюючи групу хвильок-дівчаток, пливуть річкою, демонструючи вищий клас плавання!

Вітерець (на мить перестає грати на скрипці)

Таке буває!

Вічно молода, вродлива,
щедра, як весняна злива,
й досі ще Десна не знає,
палко що обох кохає,
і сумує вечорами...

Десна – Дівниця

Надвечірній смуток з нами...

Вітерець

Плине він над берегами
і незваний в дім приходить
та журбу услід приводить...

Лине чудова музика, то грає на скрипці Вітерець, що й сам закоханий до нестями у вічно юну і вродливу Десну-Дівницю.

Десна-Дівниця

На Русі, де роси сині,
потічок струмує й нині –
звідти шлях лежить Десні,
а вродилась я з сльози
ясним ранком повесні...
І красуюсь в Україні,
краї давнім, солов'їнім!
Тут тумани ходять сиві,
шелестять ліси дрімливі,
обереги-береги
сиплять золото-піски...
Розкидала в круг озерця –
впали небожі до серця,
заквітчала їх лататтям,
сніжно-білим, запашним,
жовтим, хрустким, аж п'янким,
наче сонячне багаття!
Розмаїті скрізь гаї,
спочиваю в їх тіні;
вірні лицарі мої –
з діда-прадіда дуби,
в жовтих жолудях чуби!
Їх кохають марно верби
і ожини, плачуть в дебрях;
сиві ягоди – то сльози:
вік сумують верболози...
Щастя нас як обминає,
натомість журба блукає,
в душу зронить чорні зерна –
зійде шляхом рясно терен!
...Я врожай дарую полю,
з ним життя мирянам, волю!

Люди, як себе хрестили,
води річки освятили,
вже від Бога, від Христа –
я, Десна, навек свята!

Вітерець (співає, дочки-хвильки підспівують)

Споминайте хоч на свята,
спомінайте хоч на свята,
спомінайте хоч на свята,
що Десна-ріка свята!...
Що Десна-ріка свята,
ще від Бога, від Христа!

Воданий (виринаючи з дівчатами-хвальками)

Пісню знов заводять хвильки,
сріблом сяють, б'ються рибки;
і шумить, тече ріка –
ж о в т о л и к а я Д е с н а!

IV. С ВІТАНОК – Р АНОК

Біла хата веселими вікнами задивилась на Спаський собор, що мало не тисячу літ стоїть на Високому Валі, милуючись Десною. Від хати в'ється зелена стежина, біжить по Валі мимо храму Спаса до ріки і спускається долу вже широкими дерев'яними східцями, якими щодня поспішає у гавань старий бакенщик дід Іван, аби своїм човном, збитим власними руками, їхати на риболовлю. Але сьогодні – на свято Івана Купала – він лаштує у мандри вниз по Десні трьох онуків. Старшенька – Лялечка зрання порається у дворі.

Лялечка (вибігаючи з хати)

Ляля – я! Так мама звала!
Всіх вітаю! Добрий ранок!
В свято я раненько встала,
вийшла день стрічать на ганок,
втягла води з кринички,
вмила руки, біле личко,
розтопила літню пічку...
Вмить упоралась з дровами,
а тоді вже – з рогачами!
Піч старенька, спозадавна,
ще від баби Ярославни,
затишком, теплом чарує,
завше смачно нагодує!

Дід Іван (іде з хати, де гавкає пес, нявкає кіт)

Хто це зранку точить лясі?
Мастаки всі їсти ласо!

Лялечка (вбік)

Для порядку гримнув дід,
пес загавкав, нявкнув кіт.
Просять їстоньки...Ще рано,
навіть Сонце заблукало...
Вже кипить з грибами борщик,
пріє в печі каші горщик!

Дід Іван

Треба ставити печеню,
бо залишусь без вечері! (Пауза. Вбік.)
Внукам я віддав би й душу,
їх люблю, сказати мушу!
Без батьків лишилися діти...
Що тут вдієш? – Треба жити!
Серця біль втамує нічка,
прогодує всіх нас – річка...

III. ПРО ЩО МРІЮТЬ РУСАЛКИ?!

Зразу за піщаним берегом ріки Десни на підвищенні – верболози. За ними зелена галявина, де шумить розкішна матінка верба. На дерево залізл и і мирно собі відпочивають, стежачи за тим, що діється на річці Десні та й біля неї, двоє гномів. Водяний то пірнає, то виринає з води, хоча поряд завше човен або пліт. Разом з ним пливуть уверх ногами дві русалоньки-сестрички. Мить – і вони взявшись за руки, наче б то полонили самого господаря підводного царства – Водяного.

Водяний (скочивши в човен)

Річку варто шанувати –
Вчить нас всіх природа-мати.
В глибину не можна лізти –
й рибі там нема що їсти.
Повно скла, сміття і листя –
А була ж ця річка чиста...

Гном Пилип (кричить, сидячи на вербі)

Десну й ми шануєм, гноми,
Чистим берег – без утоми!
Щоб прокинулась Десна –
чиста й радісна зрання!

Гном Остап (вбік)

Щоб хвалив нас Водяний,
мудрий дід, як світ, старий!

Гном Пилип (до свого брата)

Ти диви: оті сестрички,
сліз наплакавши піврічки,
нумо, смикать Водяного
та просить про допомогу.

Перша русалка

(в човні, пригортаючись до Водяного)

Любим хлопця ми одного...
Всеньку ніч коханим снили,
зрадили на ранок сили!

Друга русалка (обіймаючи діда)

Світ підводний нам наскучив...
Розважаймось, збиймо бучу,
хвилями сягнемо кручі!

Водяний

Про кохання й не благайте, з Водяним в любов не грайте,
років сто зігнала б хвища – славний був би козачище!

Перша русалка

Хочем в світ мирський, додому, тіло від води судомить!

Водяний

Шлях відрізано назад, зайвий весь оцей базар! Вдома
ждуть?

Друга русалка Нема нікого!

Водяний (жалісно) лопця любите одного...

Перша русалка

З іншою він одружився, а бодай би сам втопився!

Друга русалка

В річку вдвох стрибнули з кручі – душу вкрай коханий
змучив.

*На березі з'являється хлопець Вітерець, граючи на скрипці. Русалки кидаються
з човна у воду и пливуть до нього. Водяний гребе одним веслом до берега.*

Сестри-русалки (до Вітерця)

Біль чужий комусь болить?!

Вітерець (подає розквітлу гілку)

Ось для вас – вишневий цвіт, серця біль втамує квіт!
Заспівайте ж бо, русалки!
Знаю: ви кохали, палко...

Сестри-русалки під акомпанемент скрипки **співають** пісню «Чужий біль».

ЧУЖИЙ БІЛЬ

– т а н г о –

**Иди, моє кохання,
в світ за очі іди!
Ось тільки на прощання
ти келих пригуби...
Пашіють для цілунку
медовії вуста,
А серце б'ється лунко –
скажи, що в нас не так?
«Є в мене наречена!» –
навіщо шепотів...
Приречена я, нене,
до муки жебраків!
От серце на долоні,
кому його віддять?! –
Відлунное у скронях,
стою, як смерть, бліда!
От серце й покотилось,
а я за ним біжу...
Що серденько розбилось,
кому я розкажу?!
Що серденько розбилось, –
нікому не скажу!**

Водяний

Любов не без жертв,
почасти й сама стає жертвою.
Ось про це я вам і заспіваю!

Почувши ці слова від Водяного, брати-гноми вмиль спускаються з верби.
Водяний співає пісню «Любовний каприз». Вітерець з дочками-хвильками,
русалки з гномами підспівують і танцюють.

Водяний співає пісню

ЛЮБОВНИЙ КАПРИЗ

– пісня у ритмах рок-н-ролла –

**Пішло кохання поміж люди
В жебрацьких шатах долі-згуби –
Сердець у торбу наскидало,
Де мед і бджоли з гострим жалом.**

**До спраглих вуст серця ті клало,
Знічев'я ними жонглювало:
До сонця – вверху, униз – на спус,
Любовний буцім то каприз.**

**За ґрати я сховаю серце...
Коханню скрипка грає скерцо –
І серце вирветься з-за ґрат,
Як тричі крикне чорний грак!**

**З любов'ю разом пересуди
В жертвних шатах долі-згуби;
Любов стріляє із амуром –
Від зради гине попід муrom!**

**Кохання ходить поміж нами
І точить нас, як крапля камінь,
Як той жонглер, життями грає –
Над прірвою руйнівним плаєм!
Над прірвою життями грає...**

Життями грає...

Життями грає...

Перша русалка (угледівши десь рибалку)

Красень йде сюди – рибалка,
чом його не взять до танку?!

Друга русалка

Марно душу розтривожимо –
не розтане серця ожеледь!

Водяний

З горя ваші пустоці,
опівночі й любощі
з нелюбом по дурості!
Чи в русалок зазвичай
бавитесь із відчаю?!...
Клопіт зайвий все одно,
чи не краще йти на дно?!
Стрінуться такі дівичі –
відпочинок і не сниться! (Зникає в річці)

Перша русалка (сміючись)

Теж учитель – поучав,
знервував і в воду впав!

Друга русалка

Де рибалка? Глянь довкіл...

Перша русалка

Візьмем хлопця на приціл
та й за ним по річці вплав!

IV. КРАЩИЙ ТАНЕЦЬ – НАШ ГОПАК!

У дворі діда Івана хазяйнує біля літньої печі старша онука Лялечка.

Лялечка

Ледь упорались з обідом
біля печі разом з дідом!

Дід Іван

З тіста, що в воді бродило,
з маком пироги вчинили!

Ляля

З медом тістечка ліпили
та й поставили на жар –
духмяний одразу пар!

Дід Іван

Чути пісню солов'я –
хай встає вже й дівтора!

Ляля (у розчинене вікно білої хати)

Дмитрик?...

Дід Іван

Дмитрика лишайте вдома,
мандри дітям – перевтома! (Вбік.)
Схожий на дочку внук дуже,
за дочкою серце – тужить,
як він разом тут, зі мною,
горе геть йде – стороною...

Ляля (у розчинене вікно)

Лесю, досить спать, сестричко,
прокидайсь – гайда на річку!

Леса (виходить з хати, потягується)

Ось і я!... Уже – на ганку...
Добре спитьсья на світанку...
Брата хоч бери за грудки!
Хто збере за нього вудки,
накопає черв'ячків?

Ляля (до Сергія, що виходить на ганок)

Сон, Сергію, відлетів?

Сергій

Вже й сорочку я надів!

Дід Іван

Слухай дідову команду!
Стали разом на зарядку! Ать-два!

Сергій

Ми про інше маєм гадку!
Краще втянем гопака! Ать-два!

Вихорем налетіла гучна музика. Ноги самі вибивають дрібушки, дзигою крутиться Сергійко. Пішов навприсядки дід Іван, б'ють голубці сестри – Лялечка з Лесею... Кіт Антипоко й пес Димок вверх до Сонця плиг та скок! Мов на ринг, виходять півні – розлетілось біле пір'я! Розпустили хвіст індіки, гелґотіли щось у пику! Походжали, мов павички, тихі, сторожкі індички! Ляля кинула зерна, ой, знялася метушня! Тут курчата налетіли, – нумо птаство, всі до діла! Підняли голівки квіти, гомоніли з вітром віти, соняхи-брати в городі гучно плескали в долоні! Привітався радо день: дзелень-дзень! дзелень-дзень! Із-за обр'ю волами Сонце їхало дворами, задивилося та й стало над Десною, понад Валом. Посміхалось Сонечко...

Голос сонечка Ярига

Я вітаю діда Йвана
і дітей у День Купала!
Будь здорова, Лялечко!
Ти моя найкраща доня,
хазяйнуєш добре вдома!

Ляля

Зроду байдиків не біла,
з досвіту ще й не присіла!
З святом, серденько, тебе,
хай нам Бог всього дає!

Дід Іван (споряджаючи онуків на річку)

Відпочинок на Десні,
то завжди казкові дні,
казку треба вміти бачить,
річка вам за все віддячить!
Чи рибалки ви завзяті?
Що нам скажете, дівчата?...(Пауза.)

Лялечка мовчить і Леся,
наче ті деснянські плеса...

Сергій

Видно буде по улову,
як повернемоь додому!

Леся (до діда)

Завтра стрінеш нас на кручі,
де стрижив гніздиться туча!

Дід Іван (даруючи Сергію спінінг)

Риболовля – теж наука!
Відтепер твої всі шуки,
спінінг новенький тримай
та й на річку, час не гай!
Снасті, донки і сачок –
все поклав ти в рюкзачок?!
Вудки не забудь – і в путь!
Ти поглянь: дівчата йдуть!
Пес і кіт побігли вслід...

Сергій

Прощавайте, любий діду!

Дід Іван

Стежка вгору йде, на Вал,
Спаський там собор дрімав,
там спочили в вічнім сні
перші сіверські князі!
Спокій стережуть гармати,
йдуть віки – вони на чатах!
над Десною сплять кургани–
свідки давнішньої слави...
В тих курганах – козаки
теж заснули навіки:
смерть знайшли в бою на полі –
билися за кращу долю...(Зникає.)

V. У СЕРЦІ ДИТИНЦЯ

Лялечка з Лесею і Сергійком, йдучи по Валу, підходять до Спаського собору.

Леся

Ллється світло із небес,
недарма Христос воскрес!

Ляля

Він спасіння нам приніс
з тим, щоб кожен з Богом зріс,
не губив Його в душі,
знав і Заповіді всі!

Леся

Серцем Господа люби,
а кумира не твори!

Ляля

Не вкради і не убий!

Сергій

Як себе шануймо ближніх,
батька, матір та всіх рідних...(Пауза.)

Татка теж нам шанувати?

Зрадив тато нашу матір...

Леса

Мабуть, в небі там не знають,
як батьки дітей кидають,
як сирітки тут страждають...

Ляля

Біблія вчить не судити...

Леса

Голосу не мають діти?!

Ляля

Вищому підвладні суду!

Сергій

Батько гірший за Іуду!

Ляля

Бог велить: гріхи прощай,
злим думкам не потурай!

А як виростеш тоді

лад думкам даси і ти!

Постає видіння: Образ Ісуса Христа з'являється на обрії, Він дарує дітям Своє благословення. Біла велетенська хмара, в якій відбивається контур і золоті бані Спаського собору, наче повітряний корабель, плине над Дитинцем. Наразі видіння зникає! Ляля з дітьми опиняється перед Спаським собором.

Діти заходять у храм.

Ляля

Славно в Спаському соборі,
наче в душу світять зорі!

Леса

Нас із братом тут хрестили
проти вербної неділі!

Ляля

Перші прийняли причастя!

Сергій

З дідом в храм приходим часто...

Діти виходять з собору. Золоті бані собору знову неначе пливуть-кружляють серед безхмарного неба, зазираючи у дзеркальне плесо Десни-ріки.

Ляля

Ой, собор, ти справжнє диво
на безмежній Божій ниві!

Розкажи нам і Десні
ясним ранком на зорі,
що ти світові говориш,
дзвінко як у дзвони дзвониш?!

Вистояв ти на землі,
хоч палав не раз в огні!

Сергій

Наче воїн, в битвах був,
все віками бачив, чув...

Ляля

Як тепер тобі отут,
в водокруті мирних скрут?
Все повідай, все скажи,
заплутали ми в олжі!

Десна-Дівича (йдуци до Спаського собору)

Говори, мій друже, говори,
правду видно всю згори!

Сергій (з острахом)

Голос ангельський лунає,
з свого місця храм рушає,
йде він до Десни-Дівичі,
подає свою правицю –
прогриміла блискавиця!

Голос Спаського собору

Я споконвіків мовчав,
як та Божая вівця!
Це для тебе, Десно, сповідь,
мов неждана бурна повінь!
Слухайте і ви сюди,
віри нашої шукати,
що собори закривали,
хрест ламали на поталу,
срібло й злато розтягали,
учиняючи скандали,
а ікони продавали...
Де отці? Замордували?!
Ненаситна ваша пелька,
Байду * б вам, чи мо'Омелька –
показали б вам, де раки,
та й уп'яли б в ребра гаки!..

Десна-Дівича

В пам'ять давніх лихоліть
Придесенням реквієм звучить!
Заспіває нам собор –
разом з ним – церковний хор!

У центрі Дитинця – біля храму Спаса разом з Десною-Дівичею – Вітерець, що грає на скрипці, дівчата-хвильки і, наче ті янголята, – гноми-хлоп'ята.

Також багато віруючих людей. Всі чекають на чудо... Але диво дивне відбулося – люди вже почули голос Спаського собору. Мить – і храм подарує нам свій реквієм.

Я – СПАСЬКИЙ СОБОР!

– Реквієм у супроводі скрипки, хору і церковного передзвону –

Голос Спаського собору:

Я – Спаський собор!

Я – Спаський собор!

Я – Спаський собор!

**Життя мені подарував
велінням Божим
Хоробрий князь Мстислав!
На древнім Валу
я стою,
славне місто вартую,
Десну - річку чарую
тисячу літ,
тисячу літ,
тисячу літ!**

**Я – білий лебідь
над рікою,
я зачарований її красою,
я – музика застигла століть,
я – символ пережитих лихоліть!
Я пам'ятаю –
людей вбивали
ворожі навали,
на палю саджали,
у зашморг кидали
й у мене стріляли,
стріляли, стріляли!
Війни скільки
люду взяли?!...**

**В хрестах
згорьована земля –
г о л о д о м о р
прийшов здаля,
став біля кожного двора:
дітей голодних
останні днини
закарбували
церковні стіни!
Я б'ю на спомин–
у серці стогін!
Дзвін! Дзвін!
Дзвін!**

**В сльозах зчорніла
Україна – в народ стріляли
,стріляли і знов
стріляли,
війна з народом –
щит вождя!**

*Із небуття,
із холоду століть,
із забуття
тих давніх лихоліть
встають і йдуть
з-під снігів
тіні моїх
українських синів:
іменитих, родовитих,
славою знеславлених,
долею скривавлених,
розстріляних, забутих,
нескорених, воскреслих,
у граніті відбитих!*

*А за ними - жертви,
жертви,
жертви,
тридцять сьомий* –
рік жертівний!*

*Я б'ю на спомин –
у серці стогін!
В жалобі люди –
у новій згубі,
війна в Афгані –
сини в омані,
«чорним тюльпаном»
у землю впали!
Чорнобиль чорну
приніс годину,
б'ють чорні дзвони
героям новим!...*

*Тужлива пісня
крізь безвість лине,
пісня без слів –
їй втяли крила
край української
безкрайньої
могили ...*

*Я б'ю у дзвони –
здрігнуться гони!*

*Я б'ю у дзвони
на свято й горе...*

*Я б'ю на спомин –
слухай, країно, –
то серця сповідь!
Дзвін!
Дзвін!
Дзвін!*

* тридцять сьомий – 1937 рік – рік Сталінських репресій.

На дзвони Спаського собору відгукнулися дзвони Троїцького собору, задзвонили чернігівські церкви – і здавалось, що вдарила у дзвони наша пам'ять...
Ми пам'ятаємо наших героїв. Ми схиляємо голови перед їхніми подвигами...
Ніхто не забутий, ніщо не забуте!

VI. СОЛОДКИЙ СПІВ БАНДУРИ...

У зажурі схиляються сестри з братом над річкою, пускаючи на воду сплетені з лугових квітів віночки із палаючими в них свічками. Гноми з ними разом... Це вони, лісові люди, сплели вінки, зробили тоненькі свічечки і запалили їх.

Ляля

По Десні пливуть вінки,
наче душі в них – свічки!

Леса

Ми поставим свічки людям
всім загиблим! Пам'ять буде
в серці кожнім.

Ляля

Ми віками
йшли до світла. Чом роками
кров лилася безневинна?!
Боже правий, де причина?

Леса

Впали нащо на коліна
і страждаєм без упину?!...

Сергій

Втім, минувся час розрухи,
ми – народ не слабодухий!

Серед білого дня набігають сутінки. Сестри з братом і з гномами ховаються під вербою. Здалеку доноситься мелодія козацької пісні «За світ встали козаченьки», скачуть коні, їх тупіт все ближче й ближче...

Гнам Пилип

Навкруги зненацька смеркло,
хлопнула крильми тетерка,
коні стали на диби –
із могил то козаки
мчать алюром до Десни...

По пішоходному мосту через Десну, що якраз під Валом, тихим ходом їдуть козаки. На останньому коні – молода жінка з бандурою за плечима. Ось вони вже на тому боці річки. Спішилися, вместилися на пригіроку і повели розмову.

Гнам Остап (шепоче сестрам)

Спішилися та й сіли в гурт,
балачки собі ведуть...

Перший козак (озираючись)

Глянули: нема війни!

Другий козак

Зразу й молодість згадали,
як на вірність присягали
рідній неньці - Україні,
любій серденьку – дівчині!

Третій козак

Бились ми в боях – зухвало!

Перший козак

Милі жіночки страждали,
козакам – пісні складали!
Грали солодко бандури...
Йти в похід – сурмили сурми,
лопотіли барабани –
звикли в війську до пошани!

Козачка

Серце дівчиноньки плаче –
козака знов чи побачить?!
Йде в похід він, на війну,
любку кидає одну!

Гнам Пилип тихенько сестрам)

Ой, лиха жіноча доля,
козаку одначе – воля!

Козачка (граючи на бандурі, до козака)

Заспіваймо на прощання,
пісня – спомин про кохання!

Козачка з козаком співають пісню

СРІБНИЙ ПЕРЕДЗВІН

–пісня–

**Молодий козак із дівкою гуляє,
Піснею дівчині серце звеселяє!
Ой, козак-козаче, душу розтривожив,
Коник бойовий твій з військом на сторожі!**

Приспів:

**Ти – моя любов, і я – твоя кохана!
А між нами пісня – кришталева чара,
А між нами пісня – кришталевий дзвін,
Двох сердець веселих срібний передзвін!**

**Молоду дружину козак залишає,
Колискову пісню сину він співає!
Ой, рости ж ти, сину, матері на втіху,
Щоб війни не знав ти на своєму віку!**

Приспів:

**Ти – моя любов, і я – твоя кохана!
А між нами пісня – кришталева чара,
А між нами пісня – кришталевий дзвін,
Двох сердець веселих срібний передзвін!**

Козаки з козачкою зникають.

Гном Пилип (калатає у дзвоник)

Посміхнувся чемно день:
дзелень-дзень! дзелень-дзень!

Ляля

Дзвін Десною пролунав –
козаків і слід пропав!

Леса

Тихо скрізь, ані шелесне!
Швидше в путь, мерщій за весла!
Вже Сергій з котом в човні!

Ляля

Пес на варті – на кормі,
наче верхи на коні!

Леса

Поїхали! Поїхали!

Весла, м'яко торкаючись води, гомоніли про щось своє із хвилями. Гноми, що лишилися на березі, лежать на піску і спостерігають за Лялею і її командою. Кінокамера фіксує все, що відбувається на річці, про що розповідають гноми.

Гном Пилип

Загарчав Димок, собачка
онде вгледів сіру качку!...
Хтось гукнув: наздоженем!

Гном Остап

Човен плине під кущем,
ген несеться аж до кручі,
де стрижив гніздиться туча!

Гном Пилип

Кіт із рук Сергія рветься,
жовтогруда пташка в'ється!

Синичка (літає, мов танцює, і співає)

У ДІБРОВІ

– п і с н я с и н и ч к и –

**У діброві, в темнім гаї,
я зросла в пташиній зграї,
пару там собі знайшла,
з ним гніздечко я звила.
Нам співали солов'ї
про любов пісні свої!
Я літаю, я літаю,
пташенят малих шукаю!
Я літаю, я літаю –
де гніздечко? Скрізь шукаю...**

Щебече, шукаючи своїх пташенят, синичка – жовтогруда пташка. За нею в'ється Вітерець, що грає на скрипці. Ось і дочки-хвильки, вони несуть пташці її гніздечко, що хтось, видравши, кинув у воду. Гноми взяли гніздечко і поставили його на вербову гілку.

Та гніздечко без пташенят не приваблює птаху, вона летить у пошуках далі, за нею – Вітерець і дочки-хвильки. А гноми граються на березі... В руках у гнома Остапа – бінокль...

Гном Пилип

Що там діється на річці?

Гном Остап

Спека! Скрізь, немов на пічці!

(Вдивляючись у бінокль)

Кряква сестрам за маяк –

враз гайнула за вербняк!...

Ляля править вслід за нею...

Крупним планом – човен з дітьми. Сестри, склавши весла, пустилися за течією.

Ляля

Важко битись з течією,

Стрімко вниз біжить ріка,

сил нема – тремтить рука...

Гном Пилип (відбирає бінокль, дивиться)

Закрутився човен – став,

він до острова пристав!

Острів Лялечці відомий –

скрізь на річці, наче вдома!

Припливла туди Дівича –

вийшла в світ повеселитись!...

Сяє вся, немов жар-птиця!

Гном Остап (бере собі бінокль)

Діти віднайшли стежину

та майнули по ожину!

А русалки – в біса плем'я! –

стріли хлопця, та знічев'я

залоскочуть ці небоги,

хмелем в'ються біля нього!

Гном Пилип

Хлопця треба рятувати,

щоб не побивалась мати!

Знайдем човен чи байдарку,

вдвох – на острів! Буде жарко!

Гноми вгледіли на березі байдарку. Довго думати ніколи – сіли і понеслися до острова.

VII. НА ОСТРОВІ ПОСЕРЕД РІЧКИ!

Ось він – острів посеред річки. У самому його серці – зелена шумить діброва. Уздовж берега тягнуться верболози і чорні від ягід ожинники. Русалки – , дві знайомі нам сестрички грають на бандурах, рибалка – на цимбалах. Гноми, що дісталися острова, ховаються в ожиннику і звідти ведуть свої спостереження.

Гном Пилип

Славний хлопець цей, рибалка,

наче бранець у русалок!

Гном Остап

Спінінг, вудки відібрали...

Гном Пилип

натомість дали цимбали!
Плач бере, так хлопця жалко,
хрест якби носив рибалка!

Гном Остап

Вже сміються ті русалки,
і співають – зубоскалки!

Юний рибалка грає не цимбалах.

Сестри-русалки співають пісню

НЕ ЗАЙМАЙ ДІВЧИНУ!

– пісня русалок –

**Не займай дівчину, не займай!
Пісню ніжну стиха заспівай
І посидь на березі ріки,
Свою тугу, смуток розжени!**

**Не цілуй, Іване, не цілуй,
Дружбу вірну краще ти цілуй!
Не ревнуй, Іване, не ревнуй
Ти без мене, друже мій, сумуй!**

**Як почувеш, Десно, що Іван
Знов на берег річеньки позвав,
Ой, скажи йому, щоб не чекав,
На любов надії не плекав!**

**Хоч тікай – від долі не втечеш!
Десно, Дніпру води віддаєш!
Ти, Іванко, вірний друже мій,
Нащо з іншою одружений?!**

Нащо з іншою одружений?!

. Русалки, поспівавши, йдуть у танок, кружляють з подругами по нещастю.

Гном Пилип (пританцьовуючи)

А ми гноми потайком
за русалками слідком...

Гном Остап (сідаючи за цимбали, грає)

З кола юнака виводять
і – в байдарку, мчать у гать,
де зелена сіножать...
Мить – на кручі вже стоять!

Як тільки юний рибалка і гном Пилип сіли в байдарку і, покинувши острів, дісталися деснянського берега, гном Остап тікає, кидається в воду і пливе до берега. Ось він стоїть поряд із врятованим парубком і поглядає на острів... .

Гнам Остап (співаючи)

А русалоньки у танку
грають-бавляться серпанком .

Камера знову переносить нас на острів, що посеред річки. Русалки водять хоровод.

Перша русалка (граючи на цимбалах))

Розважаймось біля річки,
витираймо сльози з личка!

Русалки співають хором:

**Десно, ой наша подружко,
Постішай до свого дружка,
До Дніпра несуться води –
Це для нього твоя врода!
Це для нього твоя врода!**

Друга русалка

От нарешті й заспівали –
дзвінко хай дзвенять цимбали...

VIII. ЯК ЛОВИЛИ РИБУ, А СПІЙМАЛИ РАКА!

Тепер з висоти пташиного польоту відкривається панорама ріки Десни з тим самим островом, що посеред річки. Біля берега – пліт Десни-Дівиці. Трохи далі – човен, яким мандрують сестри з братом. Лялечка, Леся, Сергій ловлять тут рибу.

Сергій

Закидаю новий спінінг –
дзенькнув поплавок у піні!
Риби у Десні – тьма-тьмуца,
скаламутить би ту гущу!...
Підсікаєм рибу рвучко –
ось і маєм – перша щучка!
Ще у мене вудка є
і наживка – сом візьме!...
...Взяв?! То йди в мої лабети,
добрі ставлю я тенета! (Розглядаючи сомика.)
Кровожер і людожер,
сом – довіку ненажера!
Так вам всім сомам і треба! (Кидає рибу в кошик.)

Леся (до Лялі)

В човен кіт стрибнув – на ніс,
підбгав під себе хвіст,
ловить лапочкою рибку
цей маленький кіт Античко...
Пес Димок поплив далеко,
де гніздо звили лелеки!

Ляля (піднімаючи свою вудку)

От так сміх – на вудці рак!

Сергій

Ура! Ми ловили рибу. а спіймали рака!

Леса (підходить до сестри, знімає рака з гачка))

Як уп'явся він на гак,
цей незграба-неборак ?!
Стиснув палець мій клешнею!
Що тепер робити з нею?(ломає клешню і кидає її)

Ляля

Перший і останній раз
учепивсь на вудку рак!
Рукавички натягну,
глибше в річку забреду,
витагну я раків з ями,
що у дуба під корчами;
ми їх брали тут не раз,
все у нас було гаразд –
з бабою Наталкою
плавали байдаркою! (Зникає)

Леса

Острів – рай посеред річки:
тут в'язі, лящі, плотвичка,
судаки такі ловились,
що тепер нам і не снилось!
Дід Іван як брав соми,
що тобі оті воли!

Сергій

Спінінг дзвонить, щось клює,
б'ється, тягне вглиб мене –
здоровенна риба йде!
Ой, на поміч! Де підсака?...

Ляля (беручи підсаку)

Ось у мене! Йдем в атаку!

Сестри кидаються до Сергія і, потрудившись мало не до сліз, витягують, втомившись не на жарт, на берег здоровенного, мов підсвинок, коропа.

Леса

Ледве витягли втрюх рибу!

Сергій (розглядаючи рибу на півпуда)

Нагуляв цей велет жиру!

Ляля

Короп в річці – отаман,
йшов неначе на таран!

Леса

Не з лякливих в діда діти,
от тепер з Десною – квити!

Сергій

Всі нираймо з кручі враз –
це, сестрички, мій наказ,
як завзятого рибалки!

Ляля

Перегнеш небавом палку!

Леся

Хтось боїться? Будь-що-будь!
Я пірнаю в каламуть!

Один за одним стрибають в річку Ляля, Леся і Сергій. Пливають наввипередки.
Разом з дітьми – спанієль, песик намагається хоча б тепер спіймати качку.
На острів, що посеред річки, приїхали брати-гноми.

Гном Пилип (спостерігаючи)

Сестри попливли кролем!
Річку й ми перепливемо!
Спанієль купався зроду
та й собі – шубовств у воду!
Сіру качку як погнав,
тільки облизня піймав!

Накупавшись, Ляля з дітьми виходить з води. Їх увагу привернув хмель з вербою.

Ляля

Спека. Сонце. У альтанку,
що із хмелю під вербою,
в тінь сховаймося всі троє...
Чи готові до сніданку?! (На рушнику – наїдки і узвар)

Сергій (поснідавши)

Пили-їли, притомились...

Леся (лежачи на траві)

На травичку й похилились...

Ляля

Відпочинем півгодини
та підемо ожини!..
Ну?! Яка тут перевтома?!
Спочивати будем вдома!

Чути голоси – жіночий і чоловічий. З'являються двоє пере ляканих гномів.

Гном Остап

Дайте хоч води напитись! (Бере пляшку з водою і п'є)
Дітям треба підхопитись!
І негайно – не лінитись!

Леся

Трапилось щось?.. Впала вежа?!

Сергій

Чи на острові пожежа?

Гном Остап

Йде по острову сама
красна Дівця-Десна!

Діти миттю піднімаються!

XI. СПОВІДЬ

Десна-Дівича

Я – на острові цариця!

Ляля

Кланяймося Десні-Дівичі!

Сергій (вбік)

Чи пуститись навітки,
чи розвести балачки?

Леса

Посміхається привітно –
стихнуть в луках буйні вітри!

Ляля

Як Десна до нас ласкава,
чи на думці не злукавить?!

Водяний

Довго радились, гадали,
почали, як всі, – з похвали!

Леса

Рідна змалку нам, царице, –
люба, щедра чарівниця!

Сергій

З пелюшок ти нас купала,
з мамою пісні співала!

Ляля

Чи згадала нас, Дівиче?
Ти нам всім, немов сестриця!

Десна-Дівича

Певно, так! Під Валом скраю –
хата діда обіч гаю.
Дід ваш – бакенщик. А мати?

Леса

Довелося поховати...
Під Чорнобилем був дім,
пустка нині в домі тім!

Ляля

Там, на атомній, в нас мама
працювала до нестями –
потерпілих лікувала,
доки і сама не впала.

Сергій

Ми тікали аж до діда
по трагедії в неділю.
Човен в ті квітневі дні
став уперше на воді.

Леса

З дідом-бабою Десною
мандрували; стороною
хмара йшла, не над рікою.

Лаля

Нам вітрів сприяла роза,
гнала атомну загрозу
в Білорусь чи на Європу...

Сергій

Дід і досі не второпав!

Лаля

Мама повернулась млосна,
так боліли очі й кості,
що відтоді й не вставала.

Сергій

Наша мама пісню склала!

Лаля

Пісню склала, як вмирала,
горювала і співала...

Леса

Пісня-плач лишилась з нами...

Сергій

Пісня – пам'ять замість мами!
Батько з горя оженився,
в дурні, кажуть всі, пошився,
хоч з багатою й здружився...

Сергій

Баба подалась за сином,
як мале теля за сіном!
Як повіялись удвох,
зникли, що чортополох!

Лаля

Свято в вересні у нас –
Дмитрик йде у перший клас!
Брат без батька – п'яту осінь,
жде листа від тата й досі!

Леса

Доки жив наш дід Іван,
будем вчитись ми, а там...

Десна-Дівчина

Знаць, сиріткам важко жити?!

Леса

Як волошкам серед жита –
хто не йде, той і скубне!

Ляля

Ходим-бродимо з бідною,
безталанні ми з сестрою!
Десно, ти повік із нами,
рідна всім – хрещена мамо!

Десна-Дівця

Не горюй, моя ти зірко,
і річкам живеться гірко!
Плачем: точить дно іржа,
гіркне чистая вода,
а несеться до Славути
з рук людських бруд і отрута...
Геть спустошені ліси
навкруги. Нема краси
і життя нема ніяк,
все спустили надурняк...

Водяний

Тужить з сестрами Дівця,
причитає, як годиться!
Та хіба уникнеш горя,
терном як береться доля?!
Чорним биллям ще діди
чорне місце нарекли...

Десна-Дівця

Скільки душ Чорнобиль взяв,
діточок на смерть скарав?!
Там би діткам не родитись,
там би людям не селитись,
воду гіркую не пити,
слізоньки дарма не лити!

Водяний

Вітерець, озвись, де ти?

Вітерець (визираючи з-за верби)

З вами поряд я завжди!

Водяний

Що стоїш? На скрипці грай,
вирував щоб водограй!

*Вітерець грає-виграє на скрипці, Водяний заспівує,
останній рядок кожного куплету співають всі.*

КУПАЛЬСЬКА ПІСНЯ

**Ой на Йвана на Купала
Сонце молодість згадало –
В річку впало та й скупалось!
Ой на Йвана на Купала!
А як з неба засвітило,
Ледь само не спопеліло!...
Ой на Йвана на Купала!**

*Ой, на річці хвиля б'є, ой!
Там вода на острів йде, ой!
Ой на Йвана на Купала!*

*Ми росу рядном збирали,
На красу лице вмивали!
Ой на Йвана на Купала!*

*Як на свято на Купала
Ми купали того Йвана!
Той Іван у річку впав, ой!
Ой на свято на Купала!*

*Човен плине течією
У Купальську одіссею!
Ой на Йвана на Купала!
Ой на Йвана на Купала!*

ІХ. У ДЕСНЯНСЬКОМУ ЦАРСТВІ

*Полудень. Спека. Вітерець стиха грає на скрипці. Десна-Дівиця відпочиває в
гойдалці із зеленого віття верби, дочки-хвильки – поряд, на березі.
Сестри з братом дрімають під верболозом.*

Десна-Дівиця

*Сонце променисто сяє,
землю, річку звеселяє –
закружляло й мимохідь,
наче в пастку, у zenit
шугонуло і стоїть,
вогняним пашіє шаром,
так і сипле, сипле жаром!*

Перша дочка-хвилька

Зайчик сонячний стрибає...

Друга дочка-хвилька

Вітерець на скрипці грає!

Третя дочка-хвилька

*Балачки веде Дівиця
про підводні таємниці...*

*З'являються танцюристи в костюмах риб і починають свій танок: за двома
плотвичками ганяється пара окунців, густера неначе пливе в парі з лящем,
налим полює на жабок, сом – на налима, шугає між рибами зубаста щука.
Монолог Десни-Дівиці можна паралельно ілюструвати ще й підводною зйомкою...*

Десна-Дівиця

*Розімліло все у спеку,
крила склав в гнізді лелека,
задрімали навіть весла
у обіймах перевесла!
Розмарилися русалки,
притомилися рибалки,*

змалку знаю їхні вудки
ще й приманку – каші грудку,
чорний черственький хлібець –
все те риби годівець!
Перш за все, малій плотвичці,
греблю нею гати в річці,
їх полюють окунці –
спритні та меткі бійці.
Сом – цар-риба, втім, ледащо,
з'їсть усе, зубів у пащі,
що то глоду в темних хащах,
в яму впав, лежить в піску,
вусом чухає луску!
Горщик каші проковтне,
ані оком не моргне!
Скрізь під кручами – лящі,
непосиди-молодці!
Густера йде за лящами
та й мандрує манівцями!
А налим чаклує жаб,
жаба квакне, а він – хап!
Жирний сом піднявся із дна,
хвать! – налима вже нема!
Козарлюга він нівроку,
любить діяти знаскоку:
ненароком цілий човен
з'їв з рибалками у повінь!

Перша годка-хвилька

Хижа шука причаїлась –
риби поспіль попоїла!

Друга годка-хвилька

Хижаки живуть сто літ...

Третя годка-хвилька

може, й двісті – довгий вік!...

Десна-Дівчина

В човен діткам кину рибки,
хай поласують сирітки!
Вітри, стиха пліт гойдайте,
хвильки, човник колісайте!
Засинайте, діти, баю,
в тінь від Сонечка сховаю...

Вітерець грає колісанку, сестри з братом засинають.

Х. ПІЖМУРКИ З ВІТРОМ

Г нам Пилип

На осонні – Водяний, гріє лисину старий!

Г нам Остап

Із води на берег вліз, чистить-ріже верболіз:

Водяний

Небо завше нам допоможе,
Сонцем нехтувать негоже –
ось візьметься річка льодом,
то й життя не в насолоду;
як в снігу, морозом скуті,
там, на дні, і рибі – скрута!
Світ зелений від Ярила,
життедайна в нього сила!
Десно, глянь, як він палає,
пристрасно повік кохає;
хоч на мить у водограї,
сестро, зупинись, благаю!
Споконвіку тільки й чути:
вроду й воду – все Славуті!
Дніпр побавиться з тобою
в день весілля з осяйною,
та, як завше, кине в море –
в Чорне, в безвість на просторі,
звідти в пастку, в океан!
Звісна річ, любов – обман!...(Вбік.)
Проти течії додому
припливе в сльозах сірома!

Вітерець

Те почули дочки-хвильки,
виструнчилися враз навшпиньки!

Перша дочка-хвилька

Нене, річенька свята,
не спіши так до Дніпра!

Друга дочка-хвилька

З нами, мамо, погуляй,
світ широкий – гаю-гай!

Вітерець

Хвилі піднялись стіною,
наче козаки до бою!

Десна-Дівчина

Як не кинете капризи,
люди закують в залізо
та й розлучать з берегами,
рідними нам всім братами,
засумуємо із вами,
схолодніємо й ночами!

Водяний

Знов любов їм на умі,
так завжди в Купальські дні!
Добренько, що я старий,
немічний, давно кривий,
будь не те – із пантелику
збила б дівка яснолика!

Десно, як тобі ведеться?

Десна-Дівчина

До Славути серце рветься,
підем з ним ми під вінець!

Водяний

Ну, і Дніпре, знать, мудрець!

Вітерець (заграє з хвильками)

Хвильки вихорем знялись,
заспівали, понеслись!

Водяний

Знову з ними Вітерець,
юний хлопець-пустунець!

Дочки-хвильки (співаючи з Вітерцем)

**Хвильки ми прозорі,
легкі, неозорі,
в піжмурки як гралась,
з Вітерцем кохались!**

Голос сонечка Яриги

Хвильки, ви мільку ганяйте,
честь дівочу зберігайте!

Водяний

(хвилькам, що розбігаються)

Вітер – то пусте, облиште,
гра з ним в піжмурки – то лишнє,
спалить миттю ніжні личка,
спать не будете всю нічку!
Закоханця ось я кишну!
Отаким дівкам, як ви,
він не знає і лічби.

(Хвильки сміються.)

От не смійтесь! Водяний
добре знає світ мирський –
всяк одурить дівку з ходу,
дайте на любов лиш згоду!...
Ти лети звідсіль, Вітерець,
через луки навпростець,
тут не женихайся,
з хвильками не грайся!
Прибіжать струмочки –
йтиме все ладочком!

Вітерець грає на скрипці. Дочки-хвильки, заспокоївшись, сходяться і співають
пісню Дочки-хвильки співають.

ОЙ, ШУМИТЬ ТРАВА - КОВИЛА

(народна пісня)

**Ой, ковила од вітру гнулась,
Сховався місяць в тій порі –
Одна закохана пара
Всю ніч гуляла до зорі!**

*Зоря заграла – прокидались,
Довкруг зім'ята трава...
Тут не одна трава зів'яла –
Дівоча зім'ята краса!*

*Як пташечки всі заспівали,
Час розлучатися настав –
В любові вічній клятву дали,
А човен вітер підганяв.*

*Суворо вдома мати скажуть:
«Вертай, знайди коханого!»
Ось я й пішла – його немає,
Нема й не буде милого...*

*На хвилях човен ледь гойдався –
Над ним верба шумить в сльозах!...
«Русалки парубка забрали!» –
Процебетав на гілці птах!*

*Прийду додому – мати знову:
«Де ніч гуляла, з ким була?»
А я скажу: «В саду гуляла,
До хати стежки не знайшла!»*

*На річці з миленьким гуляла,
До хати стежки не знайшла!
Ой, ковила од вітру гнулась,
А нічка темная була...*

X. СОНЦЕВОРОТ

Збирається весільний почет Десни-Дівиці – щороку на Івана Купала цариця Полісся поспішає на своє весілля до Дніпра. Ось Десна-Дівиця постає перед нами в яскравому сяйві сонця, її вбрання горить і переливається райдугою. До берега пришвартований новий пліт з шатром. Дочки-хвильки водограєм носяться разом з хлопцем Вітерцем. Нна гілках верби – щебечуть птахи. Збираються музики. Ось перед нами сом-акордеоніст, скрипалі – лебідь з лебідкою, сиза качка-гітаристка, ведмежатко-трубач, зайчик-сопілкар, качур-барабанщик. Звучить музика, танцюють на березі ельфи в парі з феями, на воді плещуть коропи, немов дельфіни.

Перша дочка-хвилька

Час настав – Дівиці почесть
віддає весільний почет!

Водяний

Велети-дуби з діброви
пліт з шатром прислали новий.

Друга дочка-хвилька

Вслід приїхали артисти –
музиканти, танцюристи!

Третя дотка-хвилька

Білокрилая лебідка
тут, в оркестрі, перша скрипка,
лебідь грає з нею в парі,
сиза качка – на гітарі,
ведмежатко – на трубі,
дудку зайчик взяв собі,
качур б'є по барабану –
наганяє всім туману!

Водяний

Диригент – поважний сом,
він узяв акордеон,
ніжно лине вальс-бостон!

Гнам Пилит

Як щебечуть солов'ї,
ластівки, шпаки, дрозди!

Гнам Остап

Коропи, немов дельфіни,
хай танцюють без упину!
Ельфи з феями – у парі!
Музика – то дивні чари...

Десна-Дівчина

Хто цариці до весілля
приготує розмай-зілля?

Перша дотка-хвилька

Хвильки принесли любисток!

Друга дотка-хвилька

Будуть коси запашисті,
добре пахне ця травичка,
наче хліба паляничка,
наче Сонечко Ярило,
що поля позолотило!

Третя дотка-хвилька (подаючи намисто)

Верби жалують на листі
із роси Десні намисто –
Краще діаманта – роси,
як вплести ці перли в коси.
оберіг у безталанні,
радість принесе коханню!

Водяний (кладає квіти і хміль)

Десно, я привіз лілеї,
хай чаклюють з ними феї:
біле й жовтеє латаття –
на весільне біле плаття,
зелен-хміль сплетуть на щастя!

(Після паузи.)

З моря припливла русалка,
що у нас росла ізмалку...

Десна-Дівця (до русалки з моря)

Говори, русалко, говори,
тихше, хлопці-явори! (Шум дерев стихає)

Русалка з моря (віддаючи коралі)

Шле Дніпро Десні коралі,
жде любові та похвали!
Срібні він готує шати,
так звелів переказати!

Десна-Дівця чепуриться, надіває на руку браслет з коралів

Водяний

Наряджалася Десна,
мов та Флора весняна!

Десна-Дівця

Стрічки ясні, барвінкові –
знак небесної любові –
у вінок вплела бузковий
разом з перлами. Чудовий
сріблом вишитий керсет
стан мій обтягнув; браслет,
вічний амулет, на руку –
це кохання запука:
дарував його Ярило,
як плекав про щастя мрію,
перша з ним була любов,
нині Дніпр нуртує кров!

Гнам Пилип (підсвистуючи пташкам)

Півчі пташечки дрозди
величальну завели!

Перша русалка (до хвильок)

Виграваймо, хвильки, ну-те,
линем-плинем до Славути!

Друга русалка

Розженем з вітрами смуту –
втопим за коханим тугу...

*Придесенням гуляють вітри, плещуть, здіймаючись мало не до неба, хвилі;
гнуться верби та берези до дубів; низько шугають-літають птахи. Роздолля!*

Гнам Пилип

Розгулялася Десна
і не чує – вже біда
щось шепоче їй близько ходить
і чортів з собою водить.
Налетів тут Вітерець,
звів розваги нанівець!

Вітерець (Десні-Дівці)

Де джерела, де струмки?

Через доли та ярки
не добігти їм, шумким...
Не було і повені,
води рік малих неповні!

(Зникає разом з Десною-Дівцею.)

Потемніло навкруги, лишень чути вітру свист і плач Десни!

Гнам Птиця

Птахом Вітерець пронісся
із Десною над Поліссям...

Гнам Остап

Спохмурніла враз Дівиця,
мов нещасная вдовиця!

Десна-Дівиця

(з'являючись, шукає поглядом Сонце)

Я неначе пробудилась,
навкруг себе подивилась –
верхоріччя і пониззя
наражаються на ризик!
Ой, змарніла пишна врода,
де притоків шумні води?!
Сонце, ти одна надія,
завше ми тобі радієм!
Грішна я...Про власні плями
й сам, коханий, ти не тямиш!
Чи не брат мені довіку,
чи смієшся просто в пику?!
Чом сховався за темні хмари,
точиш з кимось тари-бари?!
Що, скажи мені, робити,
далі як в цім світі жити?

Воданий

В небі, наче на перині,
задрімав собі Ярило,
а Дівиця, знай, сварилась;
він від ревнощів остиг,
з хмарками спочити ліг...

Голос сонечка Ярила

Бачу: річка вже не та,
люди ж бо не ймуть хреста,
одне одного шпигають,
про Десну-ріку не дбають!

Перша годка-хвилька

Весь непотріб йде у воду –
не знайти тепер і броду!

Друга хвиля

Землі залили, ще й морем
називають їх на горі!

Третя хвиля

Віддалили від Дніпра –
рибі простору нема!

Десна-Дівчина

Кручі-вежі геть розмиті...
Дно, немов цементом збито,
осокою поросли
золотії береги...
Я марнію день від дня,
ох, знедоленька прийшла!
Витоки землі – притоки
бруд нестимуть річці доки?
Чистими ж були, мов скельця,
дзвінкої води джерельця;
нині що із ними сталось,
де їх сила подівалась?
Сейм? –

Цей старший із синів –
рідну неньку засмутив!

Ще дише Стрижень
увесь агиджений...

Остер? –

Дай Бог, щоб не вмер!

Забруднили скільки їх,
річечок, сестер моїх?!
Люди мають нести кару!

Водяний

Хлюпнула Десна зопалу!
Тут сердешна заридала,
аж взялося серце жалем!

Голос сонечка Ярила

Смуток свій покинь, голубо,
не доводь себе до згуби...
Я не маю в тім провини! (Пауза.)
Дорога моя кровино,
грішних ти мирян прости,
в Бога милості проси,
ще згадають про Христа
і про те, що ти свята,
Господа-творця – дитя!

Десна-Дівчина

Краще б я їх всіх втопила,
ніж до себе допустила...
Не дістать Ярила людям,
світ нездари ледь не згублять!
(Зникає.)

Голос сонечка Яриги

Безлад бачити не хочу,
геть подамся світ за очі!

Водяний

Сонце стиха проказало
та й за обрієм упало!

XI. ГРОЗА!

На березі біля Водяного зажурилися сестри-русалки, вони сидять осторонь хороводу, що водять дочки-хвильки з хлопцем Вітерецем, що грає на скрипці.

Водяний (до сестер-русалок)

Досить вам обом відтак
очі терти на кулак!
Молодість русалкам личить,
будьте мужні, войовничі!
Світло не в однім вікні –
прийде інший в ваші сни!
Досить горем дивувати,
А не краще заспівати?!

Вітерець підходить до русалок, грає.

Сестри-русалки співають пісню

ГРАЙ, МУЗИКО, ГРАЙ!

– дует–

**Ти – музика добра,
Біль мій, душа моя,
Чом кличеш до життя
Мене із забуття?!
Загублена любов
Не вернеться ізнов...
Хіба прийде весна
Серед зими красна?!**

Приспів:

**Грай, музикант!
Скрипкою заплаче кохання...
Грай, музикант!
Серце звеселяй наостанне,
Серденько звеселяй!**

**Ти будиш на зорі,
Приходиш в мої сни,
Забудь – усе забудь,
Вже інша кличе путь!
Ти душу не тривож,
Коня свого стринож –
І не пускай ускач,
А долю переплач!**

Приспів:

**Грай, музикант!
Скрипкою заплаче кохання...
Грай, музикант!
Серце звеселяй наостанне,
Серденько звеселяй!**

(Разом з Вітерецем русалки зникають.)

Водяний

Темно стало навкруги,
роси впали на луги,
спохмурніла вміть Десна,
сколихнулася до дна!

Перша дошка-хвилька

Ой, біда, буде гроза –
плаче вербова лоза...

Друга дошка-хвилька

Плеще лящ на мілині,
сом сховався на глибині,
окунь став під лопухом,
плавиться* плотва кругом;
б'є тривогу густера,
в глей зарилась уклея;
сполошилися піскарі,
а за ними і в'язі...

Третя дошка-хвилька

Хвильки й трохи не злякались,
зашуміли й спать уклались!

Перша дошка-хвилька

Заповзятий Водяний
з щукою почав двобій,
осідлав зубасту вміть –
скільки духу з вітром мчить!

Вітерець (влітаючи)

Блискавка! – й гуркоче грім,
сивий дощ, неначе дим,
змиє пил з товстих дубів,
вужик виповзе з корчів,
квакші заведуть концерт –
тут як тут налим-експерт!

Голос сонечка Ярило

Сонце вигляне з-за хмар,
човник витягне весляр,
рибки гратимуть в воді –
і лунатимуть пісні!

Вітерець

Ой, співай пісні нам, Десно,
повесні, як води скреснуть;
до життя позве Ярило,
приголубить і зігріє!

Голос сонечка Ярило

Заспівай мені, коханаа
як тоді, коли кохала, –
пісня серцю згоїть рани!

Десна-Дівця !

(наспівуючи)

Річка – Дівця-краса,
тож бо я – твоя Десна!
Зацілуєш – зацілуй,
води, серденько, пильнуй
Десна-Дівця – на диво гарна в сліпучому сяйві сонця-
співає пісню

ЗАГУБЛЕНА МЕЛОДІЯ

**Лишилось серце на моїй долоні,
Як птаха у довічному полоні;
Любові незрадливої перлина –
То пісня ненароджена, мрійлива!**

**Музика, музика, музика моя –
Енергія любові і добра;
Музика, музика, музика твоя –
Душа, душа розп'ятого Христа!**

**Нас повінчай із піснею, життя,
Й пусти незнаним шляхом навмання –
І проспівает серце наостаннє
Загублену мелодію кохання!**

**Музика, музика, музика моя –
Енергія любові і добра;
Музика, музика, музика твоя –
Душа, душа розп'ятого Христа!**

**Життя даруєш, Сонечко далеке,
Люблю тебе, як річенька смереку!
Ти спрага невгамована в пустелі,
Нема без тебе світла у оселі...
Немає світла у кінці мого тунелю...**

Хвилі

Хай хлюпочуть води чисті,
грають дзвінко, росянисто!

Воданий

Хай товстішають дуби –
і зміцніють береги,
і гойдатиме вербичка
жовтогрудую синичку!

Гнам Пилити

Дзвони б'ють, земля гуде:
день скінчився, ніч гряде!
Чи з зорею завтра рано
до Десни прийдемо радо?
Чи нап'ємсь води з долоні?
Чи зірвем калини гроно?

Гном Остап

Ще брудні ідуть дощі,
важко дихають вітри,
ще Чорнобиль чорне билля
сіє рясно... Ми безсилі?!

Водяний

Чом не йдем до каяття –
вічне на Землі життя?!...

XII. ХНІЧ НА ІВАНА КУПАЛА

Зелений високий берег над рікою сяє Купальськими вогнями. Найсміливіші, висмикуючи жмут соломі з опудала, запалюють і вже з вогнем від Купала стрибають з кручі в воду, плавають з палаючим вогнем. За традицією – люди купаються перед тим, як почнуть стрибати через Купальський вогонь. Дівчата прикрашають себе вінками з цілющих трав, що ростуть на луках. Це – Іванів цвіт, лопух, чебрець. Один вінок – на голову, другим опоясуються. Біля закосиченої і підперезаної білим шовком берези бідолашна Марена – спалення цього Купальського ритуального дерева символізує знищення нечистої сили. Поряд з Мареною Купало – опудало з соломі і насажене на палицю так, щоб ледь торкалося землі. Його несуть чотири дівки, які, взявшись за руки, ходять по колу. Інші дівчата ворожать – пускають на воду свої вінки, чий потоне, та цього року заміж не вийде. Молодиці зберігають Купальські вінки цілий рік... Настоем з цих трав напувають під час хвороби людей і тварин.

Вітерець (граючи на скрипці)

Загорілись златом жатви
на деснянських кручах ватри –
і здригнулась ніч від вогнищ
свят Купальських і від ігрищ!

Вітерець – юний хлопець-пустунець гуляє і між учасниками Купальського свята – то грає, а то зупиниться та щось скаже, поговорить та й знову чаклує зі своєю королевою-скрипкою, розважаючи чарівну царицю Полісся – Десну-Дівицю.

Лая

Ось без страху і вагання
юна пара над багаттям:
вдвох над полум'ям злетіли –
жити в шлюбі їм щасливо!

Вітерець

Очищає душу й тіло
той вогонь – то ж будь сміливим!
Хлопці всі стрибали тричі
та й ставали враз міцніші.

Леса

А дівчата ворожили,
як матусі їх навчили:
по Десні вінки пускали,

юнаки їх переймали;
грали, бігали, купались
із вогнем, що від Купала.

Вітерець

Час Марену завітчати –
почалось усе спочатку.
Діти зносили кропиву
і стрибали без упину,
над травою вогник тлів –
тільки ніженьки зігрів.

Гнам Пилип

А Купало жде Марену,
свічка де її? Горенить
від вогню, дух забиває –
то Марена вже палає...

Гнам Остап (спостерігаючи)

Пісні жалісні Купалу
хором дівки заспівали –
закружляло та й пішло
те опудало на дно.

Десна-Дівця (стоячи на плоту)

Через рік знов ігри будуть,
в закруті заграють люди,
і Купало знов Марену
стріне в ігрищах шалених...
В день липневий всі купались –
водохресті путь проклали;
рід людський хрестив Іван,
звавсь Хрестителем цей пан;
він прийшов вслід за Купалом –
так історія сказала,
їх обох і поєднала:
зватися це свято стало
від Христа – Іван Купало

Вітерець

В ніч Купальську на Десні
ти гляди ж бо не засни!
Мужики і молодиці
частувались близь водиці,
скатертина біла долі –
ось вареники й напої!

Ляля

Молодь водить хороводи –
задивився місяць в воду!

Леса

Десь на кручі відьми грали –
місяченька з неба вкрали...

Гном Пигли

На бенкет злетілись духи,
в темінь линуть страшні гуки:
гримали в гробах мерці,
бились в герці упирі...
В шарварку зійшлись русалки,
на дубах вищали мавки,
з ними разом Водяний
засвистів, як молодий!...

Польовики

Збіглись тут польовики!

Водяний

Всіх мастей водяники!

Бісена

Біси, злидні, чаклуни,
і ворожки, й віщуни...

Дрьома

Доля й Дрьома з домовим,
водяничка з водяним,
з тим, що воду лєє на млин!

Лада

В гурті добрий дух і злий –
в ніч водою не розлий!
На сопілці грає Лель,
а з дівчатами Полель
пісню про любов заводить!

Дана

Хороводи Лада водить, –
не барились щоб з весіллям,
запросили й на застілля!

Лель

Хлопці славили у пісні
Десну-річку на Поліссі!

Палель

І води богиня Дана,
синьоока ясна панна,
поряд із Десною стала!

Лада

Величальну їй співали
у святковий день Купала!

Лель і Палель (співають)

Дана, шіді, ріді, Дана,
їй річки творити – Дані,
Дана, шіді, ріді, Дана!

Лісовики (шкутьільгаючи)

З лісу я ледь причвалав,

потихеньку і без чвар
тирлич-зілля на кохання
дав дівчатам до вінчання.

Сестри – Ляля з Лесею – виходять з хороводу, який веде Десна-Дівиця з Ладюю і Даною, шукають Сергія і знаходять його в товаристві юного чарівника. Гноми чують цю розмову і дуже зацікавлені вирішують йти слідом за сестрами.

Ляля

Нам, Сергію, час в діброву –
десь опівночі, в цю пору,
чудо-папороть розквітне...

Леса

От зірвати б диво-квітку!

Сергію

Стрів я друга, звати – Ладю,
чарівник він, з ним - поладив!

Ляля

Що ж? Тоді удвох гуляйте,
нам удачі побажайте!

Ладю

Бережуть вас берегині,
приведуть по цій стежині
на галяву щебетливу,
будьте пильні та кмітливі!
Там зустрінете ви фею,
всі дива в цю ніч – від неї!

Вузенькою стежиною прошкують сестри, а за ними – гноми. Дуби – суворі вартові, заступають їм путь, шумлять густим віттям і, виколісуючи тривожні мелодії, намагаються залякати.

Ляля

Довго йшли, набрались жахів,
упирі нагнали страху!

Леса

З ними воювали гноми...

Гноми (разом)

Та ми в лісі наче вдома!

Леса

Прилетіли берегині –
дух вампірів тут і згинув! (Лякаючись.)
Між деревами щось шерх!

Ляля

Світлячки сягнули вверх!
Запалили ліхтарі,
за собою повели
чарівні поводири!

Нараз дерева, що шуміли-стогнали, розмахуючи віттям, розступилися – на галяві оксамитом переливаються смарагдові зарослі папороті. От і притихли велети-дуби – в жовтих жолудях чуби. Посередині галявини – червона калина. Біля неї виблискує куц папороті з високим золотавим пуп'янком. Лялечка підійшла до нього. Тієї самої миті перед сестрами постала фея. Леся разом з зномами миттю ховається за калину.

Ляля (немов виправдовуючись перед феєю)

Ми і віри не йняли,
як галявину знайшли!

Фея (гукаючи своїх помічників)

Духи, лісові примари,
час трубити у фанфари.
(Лунають гучно фанфари)

Леся (спостерігаючи з-за дерева,
як квітне папороть)

Ось чар-зілля засріблилось –
небо синє прихилилось!
Уклонилась низько Ляля –
папороті квіт зірвала...

Ляля (тримаючи в руці квіт папороті)

Цвіт лиш мить палав іскристо –
осяйне в руках намисто
замість квітки! От так диво!

Десь тричі ухнув пугач. Заграла сопілка, до неї приєдналась скрипка, стиха пророкотав грім.

Леся (спостерігаючи з-за дерева)

Тиша в лісі! Лиш калина
кетягами ледь дзвеніла!
Фея стала на галяві,
мов царівна, йде до Лялі,
надіває їй намисто –
ллеться сяйво багрянисте!

Фея

Цей дарунок від Купала –
Сонця і Десни ухвала:
вік не знатись вам з нуждою,
з горем, злиднями, бідною!
Станеш, дівчинко, щаслива,
з чудо-силою вродлива!
У сім'ї все піде в лад,
дім збудуєш, зростиш сад,
в тім саду посадиш вишню –
це наказ тобі сил вищих!
Білий цвіт чарівний теж,
чари ті не знають меж;
від напасті вишні плід,
берегтиме завше рід!...
Любить ліс стрічать гостей,
ти приводь сюди дітей!

Ляля (торкаючись намиста)

Намистинки, наче зірки,
знов покличуть до мандрівки!
Ця діброва – рідна змалку,
тут зросли і любим палко!

Фея (змахнула чарівною паличкою і біля ніг

Лялечки вже стоять двоє клунків з подарунками)
В торбах з візерунками –
ще й мої даруночки:
мов ті скриньки – рюкзачки,
не прості, а чарівні;
черевички – двом сестричкам,
червоненькі, невеличкі;
першокласнику – «Букварик»,
вчиться хай читать школярник;
теплі кожушки, щоб в школі
не хворів ніхто й ніколи;
фарб і книг – всього доволі!
Лялі оберіг – каменя,
це – калина на камені! (Пришпилює дівчині брошку.)
Хай приходить радість в дім,
щастя вам, здоров'я всім! (Зникає.)

Гном Пилип

Ой, зраділа красна дівка!

Гном Остап

десь заплакала сопілка...
Чи то Мавка* лісова
за коханням Лукаша*
голосом живої Лесі**
з перехрестя в піднебессі! (Гноми зникають.)

Ляля

Хмаркою злетіла фея –
тільки шлейф майнув змією...

Леса

Щезли друзі наші – гноми,
ми вертаємо додому!

XIII. ГОМІН НАД РІКОЮ

. Біля вогнища на березі річки – Сергій, з ним чарівник Ладо з гітарою.
Хлопчики співають веселі куплети «Над Десною дзвінковою»

НАД ДЕСНОЮ ДЗВІНКОВОЮ !

– веселі куплети –

Ладо співає:

**Дзвони б'ють, земля гуде,
Ніч минула, день іде!**

*Відьми геть кудись поділись,
Місяченька відпустили!*

Приспів (всі разом):

*Гомін, гомін над Десною,
Над рікою дзвінковою!*

Сергій співає:

*Засвітились в небі зорі,
Місяць-молодик в діброві
Заблукав, котивсь поволи –
Бігли з ним дівчаток двоє!*

Приспів (всі разом):

*Гомін, гомін над Десною,
Над рікою дзвінковою!*

З'являються сестри, кладуть торби з подарунками, Ладо підхоплюється, грає на гітарі, жестом запрошуючи сестер заспівати.

Ляля співає:

*До Десни дістались; Ладо
Із Сергійком стріли радо,
Біля вознища сиділи
Та знічев'я гомоніли...*

Приспів (всі разом):

*Гомін, гомін над Десною,
Над рікою дзвінковою!*

Ладо, граючи на гітарі, співає:

*Недарма цей день прожитий –
Вчусь потроху ворожити!
Добрих духів ви не бійтесь,
В кожне ми прийдем обійстя!*

Приспів (всі разом):

*Гомін, гомін над Десною,
Над рікою дзвінковою!*

Леся співає:

*Лагідна і тиха Дрьома
Не сидить ніколи вдома –
Вулицями ген блукає,
В наші вікна зазирає...*

Приспів (всі разом):

*Гомін, гомін над Десною,
Над рікою дзвінковою!*

Леся, співає разом з Ладо:

*Крізь щілину ввійде в хату,
Як покличуть батько-мати,
Заспіває колисанку,
Спали міцно щоб до ранку!*

Приспів (всі разом):

*Гомін, гомін над Десною,
Над рікою дзвінковою!*

Ляля (гукає голосно)

*Заспівай нам пісню, Дрьомо!
Колисанка нам знайома! Дрьомо!*

КОЛИСАНКА від ДРЬОМИ

Дрьома, з'являючись, співає

*Люлі, Дрьома ось прийшла,
У колиску прилягла...
Пригорнула Лесю Дрьома –
І розвіялась утома!
Сон міцний приборкав очі, –
Дрьомо, нам співай щоночі...
Спи, дитинко, засинай,
Дрьомо, люлю колисай!
Баю, баю, баю, бай...
Спи, дитинко, засинай! (Зникає.)*

Лада

Дрьома – це сестричка Долі.
Молимося їй мимоволі
Знайте: Доля – друга мати,
спробуйте не шанувати,
натомість спливе Образа,
сліз не виплачеш щоразу!

Лала

В сядві онця Доля ходить,
і талан з собою водить,
з працюватими – у дружбі,
до лінивих геть байдужа!

Леса

Кожен прагне щастя-долі,
вчись! – і злу жени Знедолю...

Лада

Бережуть нас берегині –
поряд сестри-дівки й нині!
Ось прислухайтесь: співають
на галявині й танцюють!

Лала

Недарма отут осока –
шовковиста і висока...
Горнеться чом до берези?

Лада

Ніжна і струнка береза,
білим шовком підперезана, –
то душа богині Лади!

Леса

Люди Ладі завше раді –
то в слов'ян богиня вроди,
юності, кохання, шлюбів!

Лада

Їй поклони били зроду,
хліб щоб берегла від згуби,
відвела сім'ю від зради,
щоб все в домі йшло до ладу!

Сергій

Ось чому святу березу
наряджають, мов принцесу,
закосичують стрічками,
і вінки плетуть ночами...

Ладо

Після свята – відпочинок,
наче добрих справ ужинок!

Сергій (до чарівника)

В казку знову візьмеш нас?

Ладо

Ось гукніть – прилину враз!
В гості ждять мене зимою,
помандруємо рікою,
лижі-сороходи є –
Дід-Мороз не здожене!

Сергій

Ладо-друзе, де ночуєш,
зимонька як завирує?

Ладо

Де живу я? Не в палатах –
в кинутих стареньких хатах;
з літа дровець нарубаю,
ягід, меду назбираю;
риби завше наловлю,
з карасями борщ зварю!

Сергій

Відступає темна нічка –
ще гостей не збулась річка...
Місяць серп свій вигина,
пісню й сміх несе луна!

Ладо (чаклуючи над вогнищем)

Запечем з Сергієм рибу...
Кинем в жар і картоплину!
Вже світає, я в дорогу!
Снідайте, лишайтесь з Богом! (Зникає.)

Лада

Попрощався Ладо й зник,
чудо-хлопець, чарівник!...
Ось і сонце засмутилось,
ми тут трохи забарились!
Все у нас іде на лад –
вверх по річці путь назад! (Зникають.)

З'являються акохані – козак з кобзою і козачка з бандурою.
Вони грають і співають пісню про кобзаря...

МАНДРИ КОБЗАРЯ

- пісня -

**Хата над рікою край села,
Щось шепоче з вербами Десна!
В хаті двоє – шляхом забрели,
Нічку на Купала провели...**

**На хвильку тільки вдвох,
Це перша в них любов!...
В похід вже на світанні,
Забувши про кохання,
Козак полине знов...**

**Козаченьку ти, дівчино, грай,
Соловейко, стиха заспівай –
Серце хлопця, як струна, бринить,
Кобза із бандурою дзвенить!...**

**На хвильку тільки вдвох,
Це перша в них любов!...
В похід вже на світанні,
Забувши про кохання,
Козак полине знов...**

**Пісні переспівані давно,
Випите до краплі все вино!
Хата опустіла край села,
Засинає сонная ріка!**

**Ой, нічка – звабила,
Любове, – зрадила!
А пісня лебедина
За козаком – на крилах,
За миленьким – на крилах!
(Закохані зникають.)**

XIV. НАМ ВОДА СВЯТАЯ – МАТИ!

*Біля річки дід Іван з букетом квітів. Сюди до берега пристає весільний пліт,
з'являється Десна-Дівиця, з нею – Вітерець.*

Дід Іван

*До Десни прийшов по луках,
щоб зустріти тут онуків,
притомився від розлуки...
Вгледів тут весільний пліт –
в радість вбрався білий світ!
(До Десни-Дівиці)*

*Ось яка ти в нас – цариця,
вод поліських чарівниця!
Квіти лугові з колоссям,
ніжної калини брості
в дар прийми, Десна-Дівице,
я – твій давній, вірний лицар!*

Десна-Дівиця

На вінок ромен згодиться –
вмієш прислужить Дівиці!
Добрі серцем в тебе діти,
можна внуками гордитись!
Там, у закруті, їх човен
ледь іде, вкрай риби повен!
Діти – справжні риболови,
то й діждалися улову!

Дід Іван

Щедра річка в свято й будень,
люди ласку не забудуть,
вічну шану воздадуть...

Десна-Дівиця

От знайшовся баламут!
Зайвого не теревень...
Був важким минулий день!
Як пишаєтесь Десною,
річку розведіть з бідою!

Вітерець

Знайте: Дніпр, Десна у скруті,
їх ввели в облуду люди,
на річках звели споруди
та й зав'язли в них по груди...
Божі нехтують закони –
б'ють натомість в чорні дзвони,
з миром начебто кепкують,
думають: Господь врятує!...
Де вже й гадка про майбутть –
все на продаж роздадуть! (Зникає з Десною-Дівицею)

Дід Іван

Зникла з обрію Дівиця,
понесла швидка водиця
пліт весільний до Славути!
Світ зелений нам крізь смуту
простягає руки в пугах!
Чи віднайдем шлях спокути,
чи Бог дасть гріхів позбутись?!
Вже на березі крутому
човен став побіля додому.
Скільки риби! От Дівиця!
Хай так далі веселиться!
Ляля – добра господиня,
раду кожній дасть рибині! (З'являються онуки)

Ляля

Юшка буде з піскарів,
із йоржів та судачків!
Зварим з раками щучину,
запечемо шарпанину!

Лєся

Висушим дрібні хвости –
залюбки в борщі з'їси!

Дід Іван

В бочку кинем всю мільку,
рибку солимо дрібну!

(ляскаючи по голові коропа)

На півпуда короп цей,
не порвав, бува, снастей?

Сергій

Спінінгом спіймали зрана,
руки короп чисто зранив!

Дід Іван

Ну й рибалки, бузувіри,
я очам не йму і віри –
отакого молодця
взяли просто на живця
та й зняли самі з гачка?!
Ох, видать, була з ним драчка,
дав вам короп наминачки!

Лалечка

Вибрав з човника дід рибу,
сів з корзинами під липу;
хоче мовити нам слово,
от чи слухать ми готові?!
Я в тім сумнів вельми маю,
хто про душу нині дбає,
про красу, про чистоту –
водим більше сатану
по довкіллю в нашім краї...

Дід Іван

Що нащадкам ми лишаєм?!

Лалечка

Ось говорить з нами дід,
він достоту знає світ!

Дід Іван

Допомоги жде Десна,
геть спаплюжена вона,
притомилася й земля!
Річці в пояс уклонися,
зачерпни води в десницю –
це твоє здоров'я й сила,
з нею ти повік щасливий!
Світить ясно в небі Сонце –
зріє винограду гронце,
достигає в полі жито,
з урожаєм будем жити!

Сонце – батько в рідній хаті,
а вода святая – мати!
Пам'ятайте, що краса
на Поліссі – це Десна!
Й кожна на землі ріка...
З правіків це ккожен знав!..
Бережіть, що Бог нам дав!
З тим бувайте!

Дід Іван

Замість епілогу

ЙДЕМО до ТАРАСА!

З Алеї Героїв крокує, перетинаючи дорогу, дівчина і наразі переходить на проспект Миру (*центральну вулицю Чернігова*). Вона йде до Тараса. На дівчинці святкова біла сукня, оздоблена розкішним українським орнаментом. Вона тримає в руках зрозкішний букет білих троянд і небавом зупиняється.

Ляля

У центрі міста неподалік од Валу гранітна брила сповіщає: на цьому місці стояв готель «ЦАРГРАД», де саме тут 17 лютого 1846 року зупинився поет Тарас Шевченко. Він прибув до Чернігова у складі Археографічної комісії. Його завданням було змалювати найвизначніші місця і споруди стародавнього міста над Десною.. У день приїзду поета і художника чернігівське дворянство давало в приміщенні «Благородиноного собрания» бал. Авторіві «Кобзаря» було 32 роки.

Надвечір'ям йду на Вал до пам'ятника Тарасу Шевченку.

(Ось в об'єктиві кінокамери – пам'ятник Тарасу Шевченку.)

Люблю ця пам'ятник Шевченку на Валу, в серці стародавнього Чернігова. Здається, що тут над Десною молодий красень Тарас з альбомом для малювання лише на мить присів на лаву. Його погляд спрямований у себе, на вустах – романтична усмішка. І віриться, що відпочивши хвилинку, Кобзар легкою ходою піде над Десною!.. (Підходить до пам'ятника, кладе до його підніжжя квіти і книжку про Купальське свято на Десні з Десною-дівцею. Низько кланяється поетові.)

Квіти Кобзарю поклала,
уклонилася Шевченку –
думи нашої князенку!

Мить - і оживає пам'ятник на наших очах. Тарас Шевченко, підводячись з лави, що на постаменті пам'ятника, йде і стає поряд з дівчиною.

Тарас Шевченко (обіймаючи Лялечку за плечі у)

Я з мольбертом на хвилинку
загадав перепочинку!
Доню, кожна книжка – серця сповідь –
ген, дзвенить у лузі повінь...

Біля поета з'являється **Десна-Дівиця та її** прибічники й шанувальники.
Тут Вітерець-скрипаль, дочки-хвильки, Водяний, русалки, духи, Лель і Полель...

Ляля (до Десни-дівичі)

Посміхнися, Десно! Ненька
ти й мені, дочці, й Шевченку!
Знаєш: легкою ходою
Тут поет йшов над рікою...
Говорив не раз Тарас
в гостях як бував у нас...

Тарас Шевченко

Щире українське слово –
Мови рідної основа!

Десна-Дівича (Тарасу Шевченку)

Щира пісня – це для вас,
Ми назад вертаєм час!

Вітерець грає на скрипці. Десна-Дівича співає. Дочки-хвильки підспівують
і підтанцювають

Десна-Дівича (співає пісню

ТАРАСОВІ СНИ

– Чернігівський вальс –

У краї Поліським, де плине Десна,
Хлюпоче де Снов, де Мазепи сліди,
Де чути Хмельницького грім булави,
Шевченка тут слава довіку жива!
В Чернігів приїхав – і зразу на бал...
Красунь-полісянок поет зчарував!

Приспів:

Звучав дивний вальс,
Чернігівський вальс!
Скрипаль юний грав –
Тарас танцював!
А потім – на Вал,
І знову той вальс,
Відлунням весни
В тривожному сні!

На ранок ставали поезії в ряд –
І думам лихим ти давав певний лад:
І серце співало – ти йшов до Десни,
Змальовував давні собори й церкви.
Ходив над рікою й дзвенів зорепад,
У мрії поета вслухався «Царград»!

Приспів:

Заграє скрипаль
Тарасу той вальс –
І я крізь сніги
Почую в імлі
Чаруючий вальс,
Чернігівський вальс!
Хай сняться й Десні
Тарасові сни!...

Співав ти про волю, про світлу зорю –
Любив усім серцем Україну свою!..
За волю й я душу свою розіпну,
Зійду на Голгофу й за Київську Русь
Я Богу з твоїм «Кобзарем» помолюсь...

Приспів:

Знов вальс зазвучить –
Здригнеться блакить...
І я крізь віки
Почую в імлі
Перший той вальс,
Чернігівський вальс...
Хай сняться й Десні
Тарасові сни!

Я коней своїх в дальню путь запряжу,
Під музику цю вмить алюром промчу...
І руки тобі крізь віки простягну,
Святу височінь водночас осягну:
Лишається С л о в о на грішній землі –
Із Словом, П о е т е, лишаєшся ти!..

Приспів:

Знов вальс зазвучить –
Здригнеться блакить,
І я крізь вітри
Почую в імлі
Чаруючий вальс,
Чернігівський вальс!
Насняться й мені
Тарасові сни!..

Лялечка (до учасників свята)

Ми наснаги й сили брали
у Десни і показали
повну чар і дива казку;
на коні промчались баско
по Полісся. Цій землі
і буяти і цвісти...
Хай радіють завше люди –
КАРНАВАЛ тепер хай буде,
Хай завжди радіють діти –
сині квіти в жовтім житі!

P S.

Сьогодні На Валю вирує наш Поліський карнавал з Десною-Дівицею. Скрізь маски, маски...Маски усміхнені й суворі, злі й добрі, знані з дитинства – це маски українські, білоруські. польські, німецькі. Ось маски мало знайомі– литовські й латвійські...А от і зовсім незнайомі – європейські маски.. Вони вперше у нас...Приїздить щороку!

На вас чекатиме Чернігівський КАРНАВАЛ ДЕСНИ-ДІВИЦІ.

Післямова

Богдан Бойчук,
поет Нью-Йоркської групи,

Творчість Лариси Арзамасової (псевдонім – Калина), повниться піснями, як ріка водами притоків напровесні. Тих пісень – ліричних, козацьких, купальських у творі достатньо.

У музиці взагалі прийнято поділяти музичну творчість на категорії: різного роду - класику, джаз, рок-н-рол, поп (популярну музику), country (народну музику) і т.д. У поезії такого поділу немає.

Все ж, я помістив би поезію Лариси Арзамасової на грані між country (народною поетикою) і поп (популярними формами вислову).

Це зумовлює те, що вірші її прямо комунікативні й мелодичні.

Рядки віршів, особливо пісень, прямо пливуть каскадами від автора до читача. Пісенність підсилюється поданими наприкінці твору нотами. Поряд з реальними персонажами – дідом Іваном, його онуками Лялечкою, Лесею і Сергієм, діють фантастичні особи свято-йванівської ритуалістики з віруваннями й демонологією слов'янської міфології.

Тут помічаємо складну композицію, яка вміщує розповідь про Десну-Дівицю, яка з'являється перед нами в різних іпостасях, про дітей-сиріт та живні дива на Івана Купала. Завжди у центрі подій – Десна-Дівиця.

*Загорілись златом жатви
на деснянських кручах ватри –
і здригнулась ніч від вогнищ
свят Купальських і від ігрищ!*

У всеосяжному захопленні Десною, тобто природою, авторка не могла не помічати екологічних проблем – Десна-Дівиця жаліється:

*Забруднили скільки їх,
річечок, сестер моїх?!*

І вже в заключній сцені говорить діду Івану, який вважає себе її вірним лицарем:

*Як пишаєтесь Десною,
річку розведіть з бідною!*

, Твір залишає світле, як чисте весняне небо, враження, і має свій тон, співзвучний з камертоном і мого серця.

Деснянські наспіви

«Дивною і ненатуральною здається людина, яка існує без книги» – ці слова Тараса Шевченка стали девізом традиційного у Чернігові літературного конкурсу «Краща книга року». Книжка «Лялечка, або Купальська одіссея» ветерана-журналіста і ветерана освіти Лариси Арзамасової-Калини в останньому конкурсі одержала диплом у номінації «Література для дітей та юнацтва».

Досить широку читацьку аудиторію книжки ветерана-журналіста, ветерана-освіти Лариси Арзамасової-Калини «Лялечка, або Купальська одіссея» наразі визначило журі літературного конкурсу – це діти, підлітки, юнацтво. Поет Нью-Йоркської групи, член НСПУ Богдан Бойчук значно розширює читацький загал: "Я гадав: поема-казка «Лялечка» – для дітей, а це **книжка про життя, книжка для всіх**; вона має свій тон, співзвучний з камертоном і мого серця..»

Тональність твору... Яка вона? Яких струн зболеної душі торкається автор поеми-казки про Десну-Дівицю, Спаський собор, дітей-сиріт, про дивні дива на Івана Купала з піснями і хороводами сьогодні, змушуючи прискорено битись наше серце?... У центрі подій – доля трьох дітей-сиріт Чорнобиля, яких виховує дід Іван, це він прищеплює онукам любов до Десни, яку діти називають хрещеною матір'ю. Чому діти осиротіли, що сталося з їх рідною ненькою, куди подівся батько? Як оцінюють діти вчинок свого тата, що покинув їх напризволяще по трагедії Чорнобиля. **Відповідальність батьків за долю своїх дітей – тема гострого соціального звучання.**

Якщо з меншими дітьми можна обговорювати згідно сюжету теми «**Ми – і природа!**», «**Я – і ріка мого дитинства**», «**Легенда про Десну-Дівицю, Борисфена і Ярила**», «**Історія дітей-сиріт Чорнобиля**», «**У підводному царстві Десни-ріки**», «**Відпочинок на Десні – казкові дні**», то учнів середнього і навіть старшого віку доцільно залучати до роботи по вивченню екологічних проблем, пов'язаних з Чорнобильською катастрофою, до вивчення історії. Відтак відкрийте книжку – і ви дізнаєтесь про ті часи, коли Десна була Дівицею, про її любов до юнаків-велетів Борисфена і Ярила, заглибитесь у підводний світ річки... А Спасо-Преображенський собор, що білим лебедем застиг у Чернігові на Валу повідає, що він бачив і що чув за свою майже тисячолітню історію. Ви подружитесь із сестрами – Лялечкою і Лесею, з ними знайдете чарівний цвіт папороті якраз на Купальське свято.

Переймаючись клопотами Десни-Дівиці, яка один раз на рік у свято сонця виходить зі свого підводного замку на світ Божий, зрозумієте: природа довкола нас, тобто довкілля, а особливо річки, що напувають водою і людей і землю, потребують шанобливого до них ставлення. Вболівайте за свій рідний край і бережіть його!...

Ось герої книжки «Лялечка. Купальська одіссея» сіли в човен за весла і відправляються вниз по Десні у мандри. Уявіть собі, що ви теж сидите поряд з сестрами Лялечкою, Лесею, їх братиком Сергійком, якому час іти у перший клас,

милується деснянськими берегами, повз яких плине дубовий човен. На вас чекають фантастичні пригоди...Які саме?! Дізнаєтесь, як тільки відкриєте книжку і почнете читати. Придивіться уважно – Десна-Дівиця з'являється в різних стилізованих українських костюмах. Саме так її уявляє художниця Анна Мешок. А як ви особисто уявляєте цю героїню поеми-казки?! Візьміть «Лялечку» на урок малювання, пофантазуйте разом із вчителем, намалуйте героїв так, як вони ввижаються саме вам. Придивіться уважно: поряд з реальними особами діють казково-фантастичні персонажі, які створила чернігівська вчителька Ірина Мешок! Дайте волю своїй фантазії – і вже на ваших малюнках з'являться і люди (дід зі своїми онуками) і міфологічні герої, без яких не обходиться жодне Купальське свято. Ось Водяний – вічний охоронець Десни-Дівиці, а ось юний хлопець Вітерець, що грає на скрипці, поряд з ним – дівчата, дочки-хвильки матері-річки...Музика летиться майже з кожної сторінки дивовижної поеми-казки. Співають діти, співає козак з козачкою, свою тугу виливають, співаючи, сестри-русалоньки, звучить з вуст Дрьоми колисанка... Лине реквієм «Я – Спаський собор!». Святий храм, що майже тисячу років стоїть над зачарованою Десною, пам'ятає все: і набіги ворогів, і численні війни, і голодомор, і репресії Сталінської доби, що обернулися трагедією для родини Михайла Коцюбинського, і сльози матерів, чиї сини не повернулися з Другої світової, з війни в Афганістані, й відчай знедолених Чорнобильською катастрофою.

Тужлива пісня
крізь безвість лине,
пісня без слів –
їй втяли крила
край української
безкрайньої могили...

Розчулені сповіддю Спаського собору, сестри з братом сплели вінки з квітів, що ростуть над Десною, і пустили їх на воду із запаленими свічками. Автор ніби повертає нам призабуте гасло «**Ніхто не забутий, ніщо не забуде!**» Уже в школі на виховній годині книжка «Лялечка» спонукатиме до усного (чи письмового за бажанням учнів) твору «**Пам'ять серця**», де б школярі мали змогу розповісти про своє місто чи село, про героїв свого часу. Твір порушує чимало проблем і присвячується всім тим, кому Україна дала ймення «**Діти Чорнобиля**», всім тим, чиє життя обпалив Чорнобильський вогонь у трагічному 1986. Щороку 26 квітня ми вшановуємо пам'ять тих, хто ціною свого життя захистив нас і цілий світ від атомної катастрофи. Того дня може прозвучати **дума про Чорнобиль «Квітневий плач**», що органічно вплетена в канву твору і звучала у Києві в Українському Народному Домі, по телебаченню, зі сцени обласної філармонії, а у Львові на конкурсі авторської пісні одержала диплом.

« Я помістив би поезію Лариси Арзамасової-Калини, – пише у своїй рецензії поет Богдан Бойчук, – на грані між кантрі (народною поетикою) і поп (популярними формами вислову). Це зумовлює те, що вірші її комунікативні й мелодичні. Її рядки прямо пливають каскадами від автора до читача. А пісенність підкреслюють подані наприкінці книжки ноти.» «**Пісні мого краю**» – ось тема виховної години чи уроку, де стануть в пригоді пісні з цієї книжки.

«Лялечка» – це феєрія, що відбувається на Десні, а Десна-Дівиця перевтілюється в різні іпостасі й опікується сучасним. У кожному перевтіленні вона набуває іншого сенсу. І відкривається романтично-казковий світ, сповнений справжньої краси і натхненної любові, – ми зачаровані рікою, придеснянським краєм, поліськими пейзажами. Ми захоплюємося фантастичною постаттю Десни-Дівиці, цією щирою і щедрою українською молодницею, готовою співчувати чужому горю, обігріти самотні дитячі серця! Гадається, з казковим

образом Десни-Дівиці може прийти в кожную школу, в кожний клас **поліський карнавал**, де б розігравалися сценки з поеми-казки і звучали її пісні, заспівають наразі дочки-хвильки Десни-Дівиці, акомпануватиме скрипаль – юний хлопець Вітерець. Гратимуть на сопілках і поведуть український хоровод з дівчатами купальські персонажі – брати Лель і Полель, богиня води Дана і богині сім'ї Лада.

Серед гостей карнавалу – добрі й злі духи Купальської ночі, лісовий, польовий, луговий, водяники всіх мастей і зазвичай чарівна фея зі своїми подарунками дітям. Спитаєте, які вигадати для казково-фантастичних персонажів костюми? Про це подбали художниці Анна та Ірина Мешок – уважно роздивіться їх ілюстрації. Народні обряди пов'язані з міфологією, з народними звичаями. Передостанній розділ поеми «Ніч на Івана Купала» – чи не перша спроба в українській літературі опоетизувати свято Івана Купала...

*В день липневий всі купались –
водохреці путь проклали;
рід людський хрестив Іван,
звавсь Хрестителем цей пан;
він прийшов вслід за Купалом –
так історія сказала,
їх обох і поєднала:
зватися це свято стало
від Христа – Іван Купало!...*

Хрещена мама наших героїв Десна-Дівиця нарешті виконує свою обіцянку – Лялечка знаходить чарівний цвіт папороті, це «дарунок від Купала – Сонця і Десни ухвала... Після проведення карнавалу доцільно повести з учнями розмову про екологічні проблеми. Можна запросити до школи екологів з бесідою на тему: **«Екологія річок Полісся», «Допомоги жде Десна», «Сонце – батько в рідній хаті, а вода святая – мати!»** Адже сама Десна-Дівиця скаржитись на свою долю:

*...і річкам живеться гірко!
Плачем: точить дно іржа,
гіркне чистая вода,
а несеться до Славути
з рук людських бруд і отрута...
Геть спустошені ліси
навкруги. Нема краси
і життя нема ніяк...*

Райський куточок на землі – Чернігів із золотими пляжами на Десні! Зеленими дібровами чарує ріка в районі міста Остра, куди до Чорнобиля з'їжджався на відпочинок мало не весь Київ. Широка, повновода, як море, ріка біля Новгорода-Сіверського! Круті береги застигли фортецями над плесом, шумливі, величні й таємничі височіють ліси! Про це говорить сама Десна-Дівиця, вод деснянських чарівниця: **«Розмаїті скрізь гаї, спочиваю в їх тіні; вірні лицарі мої – з діда-прадіда дуби, в жовтих жолудях чуби! Я врожай дарую полю, з ним життя мирянам, волю! Люди, як себе хрестили, води річки освятили вже від Бога, від Христа – я, Десна, навік свята!»**

Нині все голосніше чути заклики відродити колишню славу Чернігова й Чернігівщини, як місце для туризму і відпочинку – і це актуально! Але... Але ми забуваємо про те, що ріка й справді свята і потребує шанобливого до неї ставлення. Забуваємо, що деснянську воду зроду-віку споживав Київ...

По Чорнобильській трагедії киянам пропонували привозити собі воду з інших місць, якщо трапиться на те нагода. Що вже й казати про захаращені деснянські береги, засмічені пляжі, де димлять так звані сауни. «Нам би – чисте

повітря, а не задимлені сауни!» – так скаже кожна молода жінка, що приводить до річки своїх дітей!

І дійсно, хіба тепер не казкою лишаються для нас колись цілющі води нині забрудненої, на жаль, Десни-ріки, краси Полісся...Давайте послухаємо, про що веде мову казкова героїня Десна-Дівича:

*Витоки землі – притоки
бруд нестимуть річці доки?...
Сейм – цей старший із синів
рідну неньку засмутив!
Стрижень – загіджений...
Остер – дай Бог, щоб не вмер!
Забруднили скільки їх,
річечок, сестер моїх?!*

У останньому розділі поеми дід Іван, чекаючи на онуків, зустрічає на березі пліт з Десною-Дівичею, дарує їй букет лугових квітів, і, захоплений її добротою і красою, промовляє:

*Щедра річка в свято й будень,
люди ласку не забудуть,
вічну шану воздадуть!*

Відповідь лаконічна і проста: «Як пишаєтесь Десною, річку розведіть з бідую!» Саме тут автор поеми вкладає у уста діда Івана, старого бакенщика, свої роздуми про подальшу долю річки нашого дитинства:

*Світ зелений нам крізь смуту
простягає руки в пугах!
Чи віднайдем шлях спокути,
чи Бог дасть гріхів позбутись?!...
Чи з зорею завтра рано
до Десни прийдемо радо?
Чи нап'ємсь води з долоні?
Чи зірвем калини гроно?*

Радо зустрів дід Іван на крутому деснянському березі своїх онуків, що вертають з риболовлі – їх човен до краю повниться рибою. І справді – щедра річка в свято й будень! Хоче своє слово мовити до нас дід ... От чи слухать ми готові?! – звертається до своїх читачів автор, але її голос звучить з певною долею недовіри:

*Я в тім сумнів вельми маю,
хто про душу нині дбає,
про красу, про чистоту –
водим більше сатану
по довкіллю в нашім краї...
Дітям що ми залишаєм?!*

Чи не найважливіша тема поеми – **екологія басейну річок Десни**. До всіх нас, до кожного міста й села над Десною звертається дід Іван, старий бакенщик у своєму заключному монолозі:

*Річці в пояс уклонися,
зачерпни води в десницю –
це твоє здоров'я й сила,
з нею ти повік щасливий!
Сонце – батько в рідній хаті,
а вода святая – мати!*

Це справжній заповіт нам усім. Ось і тема твору на вільну тему з екологічних проблем у старших класах: **Сонце – батько в рідній хаті, а вода святая – мати!»**

Лялечка – це не тільки ім'я головної героїні, лялечка – це в переносному значенні сама природа, яку ми, люди, повинні шанувати й оберігати, любити так, як любимо найкоштовнішу свою іграшку, не забуваючи водночас, що зелений світ – не іграшка і ніколи не вибачить нам байдужості, підступного до нього ставлення.

Отже, варто зазначити: книжка «Лялечка. Купальська одісея» ветерана-журналіста, ветерана освіти Лариси Арзамасової-Калини розрахована на широкий загал читачів, адресується дітям і юнацтву, молодим дбайливим батькам, які навчають своїх дітей любити Зелений Світ, небайдужі до проблем, що пов'язані з екологією, і дбають про формування у молоді моральних цінностей на християнських засадах. А головне – автор своєю поемою з казково-фантастичним сюжетом, екскурсом у минуле рідного краю спонукає нас до виховання підрастаючого покоління у дусі любові до Чернігово-Сіверської землі, до вивчення історії рідного краю.

Олексій ГАЛЬОНКА,

проректор Чернігівського обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти,
кандидат педагогічних наук

«Дзвони б'ють, земля гуде», або Пересторога людям

**Рецензія на книгу Лариси Арзамасової-Калини
“Лялечка, або Купальська одісея”**

Лариса Арзамасова-Калина належить до тих авторів, які тонко відчують болі й трагедії рідної землі. У своїй книзі “Лялечка, або Купальська одісея” авторка порушує кілька болючих проблем, які тісно переплетені. Серед цих проблем – суспільні й особисті. Усі вони гострі й насущні. Перша проблема – Чорнобильська катастрофа – забрала матір у дітей і породила низку інших негараздів.

Діти (Ляля, Леся й Сергійко) залишаються зі своїм дідусем, бо їхній батько покинув їх після смерті матері. Отже, одне горе потягнуло за собою й решту

клопотів. Сироти живуть не з медом, та все ж вони діти — радість дитинства важко чимсь зачорнити. Діти люблять свого дідуса, свою землю, а особливу шану й любов віддають річці, біля якої зростають, — чарівній красуні Десні. Власне на берегах цієї річки й розвиваються всі події у творі. Десна

Спочатку Десна постає перед нами як дівчина, що водночас закохана у двох юнаків — Борисфена і Ярила — і не знає, кому із них віддати перевагу. Ці образи дуже символічні, а легенда, створена авторкою, має свої глибокі підтексти. Десна, що стає річкою, бо хоче влитися до свого коханого Борисфена, не може жити й без любові до Ярила, адже без його світла й тепла вона загине. Отак і залишилися на віки — Ярило-сонце на небі, що звеселяє свою кохану променями світла, яке виграє на її хвилях, Борисфен-Дніпро, який міцніше від кохання до Десни й від любові Десни до нього, та Десна-красуня, яку не можна не любити.

Однак люди своєю діяльністю нівечать красу Десни, отруюють повітря, загрожуючи цим не лише природі, але й самим собі. Лихоліття, серед яких найбільше — Чорнобильська аварія, нищать рідну землю, заселяючи її пусткою, а також творячи пустку в людських душах. Людина втратила віру в Бога, у пророчу, убила в собі любов до землі й усього живого. То ж і сумує красуня Десна, бо замулені й загиджені річки, що наповнюють її, бо коханий Борисфен несе тепер свої отруєні радіацією води до моря.

На фоні всіх цих подій минають дні трьох дітей-сиріт, які вирушили на риболовлю. Їхні пригоди — казкові. Діти зустрічають мешканців водяного царства: Водяника, русалок; дітлахи із захопленням слухають розповідь Спаського собору, однієї із найдавніших церков у Європі; вони потрапляють на купальські забави й ігрища... Усе, що трапляється з дітьми, вони глибоко переживають і вбирають у свої душі.

Авторка уміло вводить читача в міфічний світ купальського свята, занурює в природу і її таємниці. Та не лише в цьому привабливість і безперечна користь цієї книги. Авторка намагається застерегти людей від помилок і прорахунків, які часто-густо призводять до непоправних лих. І це не лише великі екологічні катастрофи. Не меншою катастрофою для однієї невеликої родини стає смерть матері й батькова втеча. Письменниця не повідомляє, куди саме поїхав батько, бо це й справді не важливо. Страшно лише те, що він покидає трьох своїх дітей на старого дідуса. І знову авторка застерігає: батьки, будьте відповідальними перед своїми дітьми!

Окрім того, пані Лариса показує перед читачем різні епохи й періоди української історії, події, які відбувалися біля древньої й вічно юної красуні Десни. Такі екскурси-сни дають змогу читачеві ще глибше розкрити для себе принади й краси рідного краю, пишатися його історією.

Водночас авторка знову ж застерігає від неправильних вчинків і кроків, від необдуманих дій, які призводять до історичних помилок.

Поема Лариси Арзамасової-Калини — це суцільна пересторога: не вбий, не нашкодь, люби, твори добро, піклуйся про ближнього... Як педагог авторка переслідує у своєму творі дидактичну мету, вона своєю поемою виховує молоде покоління бути відповідальним і чесним, чуйним і дбайливим. У цьому — вартісність поеми Лариси Арзамасової-Калини “Лялечка, або Купальська одіссея”.

Важливо наголосити, що поема доречно перемежована піснями текстами, а в кінці книжки до цих пісень подані ноти. Пісні написала сама Лариса Арзамасова-Калина, що свідчить про всебічне обдарування авторки.

Книга “Лялечка, або Купальська одіссея” ілюстрована, щоправда чорно-білими малюнками. Але в цьому є й своя перевага, оскільки дитина, яка читатиме книжку, зможе ще й розмалювати ілюстрації до неї.

Окрім того, пані Лариса показує перед читачем різні епохи й періоди української історії, події, які відбувалися біля древньої й вічно юної красуні Десни.

Такі екскурси-сни дають змогу читачеві ще глибше розкрити для себе принади й краси рідного краю, пишати його історією. Водночас авторка знову ж застерігає від неправильних вчинків і кроків, від необдуманих дій, які призводять до історичних помилок.

Поема Лариси Арзамасової-Калини — це суцільна пересторога: не вбий, не нашкодь, люби, твори добро, піклуйся про ближнього... Авторка переслідує у своєму творі дидактичну мету, вона своєю поемою виховує молоде покоління бути відповідальним і чесним, чуйним і дбайливим. У цьому — вартісність поеми Лариси Арзамасової-Калини “Лялечка, або Купальська одісея”.

Важливо наголосити, що поема доречно перемежована піснними текстами, а в кінці книжки до цих пісень подані ноти. Пісні написала сама Лариса Арзамасова-Калина, що свідчить про всебічне обдарування авторки.

Книга “Лялечка, або Купальська одісея” ілюстрована, щоправда чорно-білими малюнками. Але в цьому є й своя перевага, оскільки дитина, яка читатиме книжку, зможе ще й розмалювати ілюстрації до неї.

Загалом поема Лариси Арзамасової-Калини “Лялечка, або Купальська одісея” належить до тих книг, які необхідно читати й перечитувати, замислюватися над прочитаним і давати собі відповіді на безліч питань, що постають після ознайомлення із твором.

Уважаю, що ця книга повинна прийти в школи й вищі навчальні заклади, посісти гідне місце в бібліотеках та читальних залах не лише Чернігівщини, але й усієї України.

АННА-АРСЕНИЧ

Відгуки на книжку

ЛАРИСА Арзамасова-КАЛИНА

«ЛЯЛЕЧКА. Купальська одісея» – книга про життя...

Я гадав: «Лялечка» – для дітей, а це книга про життя, книга для всіх, для широкого загалу. Чому ви назвали її казкою? Це – поема, вона має свій тон, співзвучний з камертоном і мого серця. Вітаю вас!

Богдан Бойчук, поет Нью-Йоркської групи.

Мені все зрозуміло! Книга «Лялечка. Купальська одісея» – наша деснянська «Лісова пісня». Леся Українка зраділа б!

В.В Гольцов, режисер.

З насолодою слухала, як ви читали по радіо уривок з «Лялечки» – «Ніч на Івана Купала»!. Ви – артистка, справжня артистка! Здається, це перша спроба в українській літературі дати опоетизовану, розгорнуту картину Купальського свята. Десна-Дівиця – казково-фантастична і разом з тим наша дивовижна українська полісянка. Ставте, грайте, читайте й надалі по радіо – а ми будемо слухати! Ваше українське слово соковите і влучне!

А.Л.Суярко, викладач Чернігівського військового ліцею.

Прочитав «Лялечку». Ця самобутня книга – чудовий сувенір для туристів саме нині, коли розвиткові туризму приділяється неабияка увага.

І.А. Остренко, полковник у відставці,
депутат Чернігівської міської ради.

За цією книгою може бути мюзикл. Тут стільки музики!
Я зараз дещо заграю...Чудово звучать пісні!

О.П.Васюта, заслужений діяч мистецтв України.

Тепер у нас є своя українська «Купальська одісея» – удово! Дуже радий!
Будемо використовувати книгу в своїй постановці на Івана Купала.

В.Є.Хольченков, директор парку культури.

Разом з дітьми слухала вас по радіо – скільки нових слів, скільки образів. Ми хочемо вивчити напам'ять цю «Купальську ніч». Чи є книга в шкільних бібліотеках? Де можна купити книжку «Лялечка»? Де вона продається?

В.М.Єрмольченко, просто бабуся

Я все життя працювала з книгами. Почитала цю «Купальську одісею» і бачу: ця книжечка відірвана від серця. Слова ллються, наче музика!

Т.І. Дмитренко, підприємець.

Відкриваю книгу навмання, читаю: «Відпочинок на Десні, то завжди казкові дні, казку треба вміти бачити, річка вам за все віддячить!»

Красиво сказано і, гадаю, своєчасно – нам всім: і дорослим, і дітям так не вистачає нині казки!

В.В.Ропавка, дякон.

ПРИМІТКИ

Незважаючи на сумну долю головних героїв, твір повен життєстверджуючого оптимізму, бринить піснями (а їх більше десяти), дивує поліськими краєвидами, зачаровує казково-фантастичними персонажами, серед яких возвеличується Десна-Дівиця, «вод поліських чарівниця», що може з'являтися в яскравостилізованому національному вбранні, викликаючи гордість за вишуканість українського одягу. Саме навколо цієї постаті дійові особи водять хороводи.

Дочки-хвильки Десни-Дівиці – це, як ввижається автору, легкі, граціозні фігури у напівпрозорих блакитних сукнях завжди кружляють чи то у повільному танку, чи у швидкому ритмічному в залежності від дії. Синичка зі своєю пісенькою «У діброві» – це теж танцюристка, що разом з дочками-хвильками, гномами і Вітерцем,

що грає на скрипці, розігрують свою мізансцену. Танець риб, коли налим полює на жабок, сом – на налима, а щука шукає ї собі здобич, безсумнівно, жартівливий, а з оригінальними костюмами-масками просто захоплюючий.

«Ніч на Івана Купала» та «Гомін над рікою» може йти у швидкому темпі, де постає цілий калейдоскоп добрих і злих духів і звучать веселі пісні. Вітерець – юний хлопець-пустунець, що грає на скрипці, надає особливого звучання всій кінокартині. Цей образ об'єднує всі події музичного фільму. .

Постановник вільний у своєму творчому доробку, і автор почуватиметься щасливою, якщо ці нотатки стануть в пригоді.

З повагою автор.